

1958 RUGSĖJIS
(SEPTEMER)
VOL. IX, NO. 8

Laiškai *lietuviams*

KOL JAUNAS, O BROLI, SĖK PASĖLIO GRŪDUS
IR DIRVOS NEAPLEISKI! TUOMET, KADA JAUSI,
KAIP KŪNS IMA STINGTI, DVASIA JAU SUSNŪDUS,
VĖLU JUK PRIE DARBO: NESĖSI, NEPIAUSI.

KOL DEGA KRŪTINĖJ ŠVENTA UGNIS TOJI,
KUR TRAUKIA PRIE DARBO IR DUODA TIEK VIEKO,
JOG MENKAS IR SILPNAS NET MILŽINU STOJI,
O DIRBK, IDANT NEITŲ UGNIS TA ANT NIEKO!

KOL DAR IDEALAI, BROL, BESIGĖRĖSI,
SIEK PRIE IDEALO TIK DORO IR AUKŠTO,
O SKUBINK! PASKUI TU... JŲ IŠSIŽADĖSI.
DĖL TRUPINIO AUKSO, GARDAUS VALGIO ŠAUKŠTO.

GYVENIMO KNYGĄ SKAITYK LAPS Į LAPĄ,
NESTODAMS, KAD KARTAIŠ Į TINGINIUS KLIUVĖS,
TU NESUPELYTUM IR NEITUM Į KAPĄ
BE LIKUSIO ŽENKLO, KAD ŽMOGUMI BUVĖS.

O JEIGU APILSI SUNKIAM DARBE SAVO
IR, NYKSTANT JĖGOMS JAU, NULIŪSI, NERIMSI,
TAI ŽVILGTELK Į DARBĄ JAUNŲ DRAUGŲ SAVO —
VIENA AKIMIRKA TU IŠ NAUJO ATGIMSI.

DR. V. KUDIRKA

"RELIGIJA — privatus reikalas!" — priešai šaukia.

"Politika — velnio išpera" — atsišaukia daugelis krikščionių ir, nenorėdami susitepti, vengia jos, kiek begalėdami.

Nekrikščionys kartais tiki, kad šių dienų pasaulyje yra toks didelis priešingumas tarp religijos ir visuomenės, tarp religijos moralės ir pasaulinių normų, kad jokiū būdu nesą galima tarnauti abiem kartu. Arba bendruomenė yra neteisi arba religija. Kai kurie save autoritetingais religijos aiškintojais skaitę krikščionys praktiškai prieina prie tokio pat nusistatymo, nes jie neįžiūri, kuo skiriasi religinė moralė nuo valstybinės teisės. Žinoma, ir valstybės teisės ir politika privalo derintis su Dievo įsakymais. Bet valstybinė teisė ir politika nėra tas pat, kas ir religinė moralė. Politika yra galimumų menas tokiaime pasaulyje, koks jis iš tiesų yra. Pvz., juridinių dėsnių prisilaikydamas įstatymų leidėjas tvarko moterystės skyrybas. Jis viską daro, kas galima padaryti, kad valstybės įstatymai principu pripažintų santuokos nesuardomybę, bet regi nieko nelaimėsiąs, jei pirma nepaliks atvirų durų kai kurioms grynai civilinio pobūdžio išsiskyrimo galimybėms. Jis nusileidžia ir balsuoja už įstatymą, kai kuriais atvejais leidžiantį susituokėliams išsiskirti. Šitai balsuodamas, politikas nepripažįsta išsiskyrimo ir naujo susituokimo morališkai geru dalyku. Jis nesileidžia į moralinį kompromisą, o tik ieško teisiško kompromiso, net ir su tuo nesutikdamas lengva šir-

dimi, o priimdamas jį tik kaip mažesnį iš dviejų blogumų. Ne laiku ir neobjektyviai statomi visuotiniai reikalavimai, kad viskas, ką tik sako tikėjimas ir religinė moralė, tuojau būtų pavers-ta valstybine teise, klaidingai suformuotos sąžinės krikščionių politikų pastangos iš įvairiausių religijų sudarytame tautos mišinyje praveisti visiškai neįmanomus pasiekti religinius tikslus ir kiekvieną realiau galvojantį krikščionį apšaukti religijos išdaviku, priešingame fronte tik sukietina ir pa-aštrina laicistinį užsikirtimą, o nuoširdžius ir jautrios sąžinės tikinčiuosius skatina pasiduoti politiško neveiklumo principui: "Apsieis ir be manęs". Bet krikščionių pasitraukimas iš pasaulio politikos arenos nėra pateisina-mas ir atsakomingas žingsnis. Tiesa, kartais vienoje kitoje valstybėje gali susiklostyti tokios aplinkybės, kad nė vienas krikščionis negalės užimti vietos valdžioje, nepažeisdamas savo sąžinės. Bet kol galioja demokratiška laisvė, tikras krikščionis privalo, pagal savo gabumus, viską daryti, kas galima, kad ir valstybėje galiotų Dievo įstatymai. Jis turi stengtis padėti sukurti palankias Dievo karalystei pasireikšti ir sieloms išganyti valstybinės ir bendruomeninės sąlygas.

Krikščionis neturėtų trauktis iš pasaulio tik savo išganymui užtikrinti. Kas negalvoja apie Dievo karalystės reikalus žemėje, kas negalvoja ginti tai, kas yra gera viešajame gyvenime, o tiktai rūpinasi savo paties išgany-mu, tas klaidingai, perdaug siaurai, individualistiškai supranta gerį ir dar

nėra pasiekęs krikščioniškos sąžinės gelmės. Kokiais sumetimais krikščionys besitrauktų iš moderniškojo valstybės politinio gyvenimo, visada išeiną blogai. Puikiausiais tai įrodo Italijos katalikų pavyzdys. Protestuodami prieš Bažnyčios valstybės paglemžimą, jie pusšimtį metų nedalyvavo rinkimuose ir visą politinį lauką užleido priešiškomis jėgoms, dėl ko labai nukentėjo religinis Bažnyčios gyvenimas.

Viską ant politikos kortos statanti "politiškoji katalikybė" irgi įstringa pavojingon siaurumon. Religinis atsinaujinimas niekada neateina iš politikos. Viena politika dar negali sukurti sveikai religijai vystytis sąlygų. Krikščionys pasauliečiai negali rizikuoti mesti visas savo jėgas politinėn arenon. Yra dar daug kitų reikšmingų įtakos arenų, kur reiškiasi religijai kenksmingos ar palankios jėgos ir kurioms ji turi būti druska ir raugu. Geriausi įstatymai nieko nepadės, jei bendruomeniniai sambūriai ir jų kultūrinės institucijos pasineš religijai priešiška kryptimi arba jei tautoje bus apmiręs tikėjimo gyvybiškumas. Viena politika niekada nesukrikščionins pasaulio. Bet lygiai, ir ta pačia prasme, būtų klaidinga "grynai religinė katalikybė", kaip yra klaidinga vienašališkai "politiškoji katalikybė". Grynai religinė katalikybė, t. y., kuri norėtų užsidaryti "gete" ar zakristijoje, kad jai "nereiktų susitepti pasaulietiškais "bizniais". Religinė dieviškojo tikėjimo jėga turi pasireikšti ir tuo būdu, kad, religinio įsitikinimo ne lengvabūdiškos atsakomybės akinami, krikščionys pasauliečiai stengiasi sukurti prigimtį atitinkančią ir religijai palankią valstybinę santvarką.

Jei kai kurie krikščionys atmeta politiką ir politinę jėgą ar teoretiškai

ar praktiškai laiko kažkuo piktu ir kai dėl to paniekinančiai atsisako pajungti valstybines pajėgas Dievo ir gėrio tarnybai, tai jie iš tikrųjų perleidžia tas jėgas velniui ir galų gale išduoda religiją ir save pačius bedieviškai valstybei, kurioje jau yra sunku išgelbėti savo sielą.

Religinis laicizmo pavojus

Žodis "laicizmas" yra kilęs iš lotyniškojo "laicus", kurs reiškia ne dvasininkų, ne kunigų luomo, o pasaulietį asmenį. Tat laicizmas būtų "pasaulietiškumas", kaip "dvasininkiškumo" priešprieša. Bet kalbant apie "laicistinę valstybę", neturima mintyje tokios valstybinės santvarkos, kurioje visa valdžia būtų pasauliečių rankose. Tai yra visiškai normalu. Laicistinės valstybės ir laicistinio nusistatymo vardu suprantame tokią valstybinę santvarką, iš kurios viešojo gyvenimo yra išguiti visi religiniai principai, kur yra bandoma valstybiniuose reikaluose nuversti Dievą nuo sosto ar nors taip elgiamasi, tartum politinė sritis būtų tokia nuo nieko nepriklausoma, kad religijai čia nevalia tarti nė žodžio.

Laicistinės valstybės idėja visiškai atitinka liberališkąją pramonės sampratą, pagal kurią pramonė yra savais įstatymais valdoma sritis. Ji turi pati savyje ir iš savęs visus savo akstinus, visas normas ir todėl ji negali leisti, kad kas nors kitas ją iš šalies normuotų, nors tai būtų ir morališki dėsni. Net ir valstybės kišimasis į jos tvarką ir eigą yra laikomas svetimu ir kenksmingu jos esmei ir todėl atmestinu.

Aiškiai ir ryžtingai pasisakome prieš jau palaidoto klasiškojo pramonės liberalizmo idealą. Lygiai aiškiai ir stipriai krikščioniškoji religija turi

atmesti ir laicistinę valstybės sampratą, išaugusią iš sąmoningai ugdomo priešiško krikščionybei. Laicistinė valstybė yra užsimojusi ne tik atskirti Bažnyčią nuo valstybės, ne tik atmesti bet kokią pozityvų bendrą darbą su Bažnyčia, bet ji dar sąmoningai siekia įgrūsti krikščioniškąją religiją į zakristiją ir ten ją aklina uždaryti. Jei prieš religiją atvirai ir nekovoja, tai valstybinėje viešumoje ji turi būti negyvai užtylima.

Iš šitokio nusistatymo išplaukia įvairūs krikščioniškai religijai ir įgimtosioms teisėms aršiausi priešingi įstatymai. Viešajame gyvenime vis labiau įsigali tokia atmosfera, kokioje

vidurkio silpnam žmogui yra sunku išlaikyti ir išpažinti gyvą ir aktyvų savo tikėjimą. Klaidingai formuojama silpniesniųjų žmonių sąžinė. Apsiprantama su religijos apribojimu privataus gyvenimo rate ir nebeatjaučiama baimė tuo būdu Dievui daroma neteisybė. Galų gale prieinama ir prie to, kad viskas laikoma sąžinei galima, ką valstybė, nors ir neteisingai, paskelbia galimu. O kadangi niekada negali būti neutralumo Dievo atžvilgiu, tai laicistinė valstybė neišvengiamai atsiduria religijai priešiškos valstybės vaidmenyje.

(Iš: Bernhard Haering.

Macht und Ohnmacht der Religion.)

KRIKŠČIONYBĖS KELIAS LIETUVON ZENONAS IVINSKIS

V. Bandymai apkrikštyti Lietuvą Vytenio ir Gedimino laikais

KARALIAUS Mindaugo padarytasis lotyniško kryžiaus ženklas Lietuvoje nežlugo, nes krikščionybės ugnelė ėmė rusenti iš apačios. Antra vertus, per visą šimtmetį nuo Mindaugo mirties buvo bandymų ir pastangų Lietuvos valdovus atversti į krikščionybę. Dar 1263 metais, t. y. tais tragiškais metais, kai žuvo Mindaugo šeima, popiežius Urbonas IV rašė Krokuvos vyskupui, kad Lietuvai evangelizuoti siųstų tinkamų kunigų ir naujai pakrikštytiems lietuviams statytų bažnyčių. Su Čekijos karaliaus Otokaro II pagalba norėjo Lietuvoje krikščionybę išlaikyti ir popiežius Klemenšas IV. Bet pagoniškosios reakci-

jos laikais, kurios atstovas buvo karingas ir veiklus Traidenis, nebuvo nė kalbos apie oficialų kryžiaus įkėlimą į Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio dvarą. Žinome tik atskirų faktų, kaip, pvz., krikščionybę įtvirtinuso skelbė pranciškonas Baltramiejus iš Pragos, kaip į Lietuvą 1285 m. buvo atvykęs kunigas misijonierius Konradas iš Vokietijos. Tačiau tie bandymai apsiribodavo laikiniais vietiniais pasisėkimais, nes kunigaikščių pritarimo nerasdavo, nors Lietuvos valdovai savo valstybės krikščionims rodė stebėtiną toleranciją. Dėl ko Didžiojo Kunigaikščio dvaras taip labai vėlinosi išpažinti Naująjį Mokslą, gali paaiškinti pagoniškosios Lietuvos santykiai su kryžiuočiais.

Arti pasisėkimo buvo Rygos arkivyskupo bandymas XIII amžiaus gale

A. Gulbinsko nuotr.

Čikagos Aukštesniosios Lituanistikos Mokyklos šių metų abiturientai. Vidury — vysk. V. Brizgys, jo kairėje — direktorė A. Rūgytė, dešinėje — klasės auklėtoja O. Krikščiūnienė.

padaryti Lietuvą krikščioniška. Tai buvo jau Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytenio, valdžiusio Lietuvą iki 1315 m., laikais. Nuo Mindaugo laikų jau buvo pasireiškę nesutarimai tarp Livonijos ordino ir arkivyskupo. Arkivyskupo pusėn stojo ir Rygos miestas, kuris palaikė gyvus prekybinius santykius su Lietuva. Arkivyskupas bei jo miestas ir ėmė rūpintis lietuvių krikštumu. Kai Livonijos kryžiuočių kova su Ryga ir jos arkivyskupu pradėjo vis aštriau reikštis, oficialus lietuvių krikštijimas tapo aktualesnis. Mat, įvyko nuostabi sąjunga: prieš nesuvaldomus kryžiuočius rygiečiai ir arkivyskupas surado sau natūralų talkininką — lietuvius. Pakrikštydami Lietuvą, rygiečiai tikėjosi labiau su ja išvystyti ir savo prekybinius santykius, nes lietu-

vių gyvenamuose plotuose jie pigiai įsigydavo žaliavų, kurias pelningai parduo dav o Vakaruose. Krikštydamas Lietuvą, Rygos arkivyskupas ten būtų išplėtęs savo bažnytinę įtaką, ir lietuvių krikštas būtų buvęs skaudus smūgis jo priešui — Ordinui. Rygiečiai ir arkivyskupas, pakrikštydami Lietuvą, būtų nusivalę nuo jiems prikišamos dėmės, jog jie susidedą su pagonimis. Tad šitokio Livonijos vidaus nesutikimo akivaizdoje ir iškilo Lietuvos krikšto projektas Vytenio ir Gedimino laikais. Tačiau tas sumanymas buvo paremtas krikščioniškų institucijų nesantaiskomis ir tarpusavio vaidais. Pagonių krikštijimas čia tebuvo lyg priemonė prieš savo priešus. Toks projektas negalėjo pasisiekti ir tuoj žlugo, kaip ordino intrygų auka.

Istorijai yra likę tik atskirų faktų, rodančių, kaip XIII amžiaus gale Rygos arkivyskupas bandė apkrikštyti Lietuvą. Šaltiniuose skaitome apie arkivyskupo pasiuntinius Lietuvon jau 1282 metais. Kuo toji pasiuntinybė baigėsi, nežinome. Iš vieno Rygos miesto dokumento aiškėja, kad Vytenis ir jo valdomieji lietuviai 1298 metais buvo palankiai nusiteikę krikščionybės atžvilgiu. Bet Vytenio palankumo ir tolerancijos dar nepakako. Kadangi ordinas ir arkivyskupas buvo tapę nesutaikomi priešai, tai ordinas kliudė arkivyskupui susisiekti su lietuviais. Arkivyskupas šaukėsi ginkluotos lietuvių pagalbos, ir šie ilgą laiką Rygoje saugojo arkivyskupą nuo galimo kryžiuočių užpuolimo. Livonijos kryžiuočiai negalėjo pakęsti, kad arkivyskupas taikoje gyveno su lietuviais ir planavo jų krikštą. Mat, jie Lietuvą tada laikė tik savo misijos sritimi, todėl jos niekam nenorėjo užleisti. O senprusių, latvių ir estų pavyzdžiai rodė, kad kryžiuočių misija reiškė pirmą užimti žemes, o tik paskui krikštyti.

Tolimesni faktai vėl parodo, kad Vytenis, nors ir visai ordino trukdomas, nebuvo priešingas krikščionybei. Štai 1312 metais, kaip vėliau patvirtina ir Gediminas savo laiške popiežiui Jonui XXII, Vytenis kreipėsi į Rygon atvykusį popiežiaus legatą Pranciškų de Moliano ir į Rygos arkivyskupą, prašydamas atsiųsti du pranciškonus, kuriems norėjo atiduoti naujai pastatytą bažnyčią. Toji bažnyčia vėliau kovose su kryžiuočiais buvo sudeginta.

Šitas skaudus įvykis parodo, kad XIV amžiaus pradžioje Lietuvoje jau buvo bažnyčių, o pagonys katalikams netrukde išpažinti savo tikėjimo. Iš Gedimino laiškų vėl matyti, kad jo valdymo pradžioje Vilniuje savo bažny-

čias turėjo pranciškonai ir dominikonai. Pranciškonų bažnyčia buvo ir Naugarduke. Atskiru laišku 1323 m. Gediminas kreipėsi į Saksonijos provincijos pranciškonus, prašydamas atsiųsti keturis vienuolius aptarnauti dviems minėtoms bažnyčioms Vilniuje ir Naugarduke.

Gediminas parašė daug laiškų, kuriais kvietė Lietuvon ne tik amatininkus, ūkininkus, pirklius, bet ir vyskopus, kunigus, vienuolius, žadėdamas globoti bažnyčias, gerbti dvasiškius ir apsikrikštyti. Šitie laiškai greičiausiai buvo Gedimino ir Rygos miesto artimo bendradarbiavimo vaisius prieš nekenčiamą Livonijos ordiną. Jie turėjo parodyti Lietuvos valdovo gerą valią. Rygiečiams tie laiškai, žinoma, buvo naudingi prieš kryžiuočius. O pagaliau, jeigu rygiečių raginamas Gediminas būtų tapęs krikščioniu, jiems būtų buvę daug lengviau kovoti prieš ordiną. Tada būtų atkritęs pats svarbiausias priekaištas, kad Ryga dedasi sąjungon su pagonimis ir su jais veda pelningą prekybą.

Tačiau Lietuvoje buvo atsiradę lotyniškam krikštui priešingų jėgų. Pagonybėje užsidarę žemaičiai ir gausią Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos gyventojų dalį sudarę stačiatikiai buvo nepalankūs Gedimino norui. Susikomplicavę buvo ir Lietuvos santykiai su ordinu, kuris kiekvienu atveju jautėsi turįs titulą savintis Lietuvą. Ne greitai Gediminas sulaukė iš Prancūzijos Avignone esančio ir daug rūpesčių turinčio popiežiaus Jono XXII atsakymo, nors jis, vos tapęs popiežium, jau 1317 m. buvo kreipęsis laišku į Gediminą, ragindamas priimti krikštą.

Tik 1324 m. vasarą atvyko Jono XXII pasiuntiniai, kurie rado pasikeitusias aplinkybes. Gediminas sakėsi nieko nežinąs apie pažadą krikštytis.

Galimas dalykas, kad šitokiu būdu, užmegzdamas santykius su krikščionimis ir ypač su popiežium, Gediminas norėjo palengvinti kryžiuočių spaudimą, kuris tada vis darėsi stipresnis. Antra vertus, jis bijojo netekti ir politinės nepriklausomybės. Juk tikrai keistai skambėjo, kad kryžiuočiai nepraleido misijonierių Lietuvon. Jie buvo net kaltinami, kad kurstę že-

maičius ir rusus sukilti, jeigu Gediminas bandytų krikštytis. Taigi, kryžiuočiai, keršydami Rygos miestui, remusiam Gedimino krikštijimąsi, savo tikruosius tikslus — ginti naujakrikščius nuo pagonių užpuldinėjimų — pakeitė į tokią visai priešingą veiklą. Didžiojo kunigaikščio krikštas buvo atidėtas. Apie tolimesnes derybas pakalbėsime kitą kartą.

AR KANČIA BEPRASMĖ? (II)

ALFONSAS GRAUSLYS

(Religinis kančios įprasminimas)

KONKREČIAI kalbant, krikščionybės gyvenimiškumas labiausiai pasireiškia tuo, kad ji įprasmina ir tuo būdu palengvina kančią. Kad kas nors negalvotų, jog krikščionybė pateisina kiekvieną kančią ir jos priežastis, jog ji nekovoja ir neleidžia kovoti prieš kančios šaltinius, turime pabrėžti, kad ji skatina kovą prieš kančią, nes kančia yra blogybė, ir ne vienas po jos našta suklumpa arba žūsta. Bet visos kančios iš gyvenimo vis tiek nepašalinsi, nes kol žmogus bus toks, koks jis šiandien yra, jame vis pasireikš tasai moralinis piktumas, kuris yra didžioji artimo kančios priežastis. Todėl reikia tą nepašalinamą ir neišvengiamą kančią kaip nors įprasminti, kad būtų galima ją lengviau pakelti ir net panaudoti savo dvasinei pažangai bei gerovei.

Tokių kančių įprasminančių tiesų ir minčių krikščionybėje yra labai daug. Jos tikinčiajam padeda kad ir po sunkiausios kančios našta nesu-

klupti, nenusiminti, bet gyventi toliau. Bus naudinga į tas tiesas truputiuką pažvelgti.

Kaip kiekvienas kūnas duoda šesėlį, taip nuodėmė virsta jei ne šiandien, tai rytoj kančia nusidedančiam ir tiems, kurie su juo susiduria. Štai dėl ko *kančia įprasminama, kai ramiai pakeliama kaip atgaila už nuodėmes*. Kad nuodėmė virsta kančia pačiam nusidedančiam ir jo aplinkiniams, tai yra pakankamai aišku tiems, kurie moka stebėti savo ir kitų gyvenimą. Todėl teisingai sako G. Bernanos, kad aplink puikybės, šykštumui, melui ir kitoms panašioms aistroms pasidavusius žmones oras tampa tvankus ir sunkus kvėpuoti. Vienų nedorumas apkartina ir kitų gyvenimą.

Kad sunkios nuodėmės vaisius yra kančia, tai skelbia ir pirmieji šv. Rašto puslapiai. Ten yra sakoma, kad jeigu mes nusidedame, tai yra visai natūralu, kad ir kenčiame. Sunki nuodėmė virsta dvasios kančia jau ir tuo atžvilgiu, kad ji žmogų, sutvertą Dievui ir tik Jame galintį rasti laimę, nuo Dievo nugręžia ir pakreipia į tvarinį.

Tokiu būdu nuodėmė žmogus tampa tartum išnarintas sąnarys, kurį skauda, nes yra patekęs į nenatūralią padėtį. O juk, anot šv. Augustino, kad ir kažin kur kreiptųsi siela, visur kitur, be Dievo, ras tik skausmus.

Sunki ir čia žemėje neapgailėta nuodėmė, anot šv. Rašto, užsitarnauja amžiną pomirtinę kančią. Ir toji tikėjimo tiesa skelbia, kad nuodėmė sulaukia kančios, jei ne čia, tai ten, o kartais ir čia ir ten. Štai dėl ko, apie šią tiesą galvodamas, šv. Augustinas noriai prisiima laikiną kančią, kad tik išvengtų amžinos: "Čia plak, čia mušk, tik amžinybėje pasigailėk..."

Todėl "kai esi kančios lankomas, nesakyk, kad tave Dievas pamiršo, bet verčiau pagalvok, kad tu savo nuodėmės pamiršai" (šv. Alfonsas Liguri), tas nuodėmės, už kurias ir esi teisingai baudžiamas. Prisiminę šią mintį, visai pagrįstai galime dar pridėti, kad kas yra padaręs sunkių nuodėmių ir nieko čia nekenčia, turėtų susirūpinti, ar tai nėra ženklas, kad jam reikės kentėti amžinybėje!... Tad iš visa to galima padaryti tokią išvadą, kad kančią gali ramiai priimti ir į savo gyvenimą įjungti tik tas, kas gerai supranta, kas yra sunki nuodėmė ir koks tragiškas yra jos baisumas.

Kad kančia yra surišta su nuodėme, kad ji yra nuodėmės vaisius, tai primena ir *skaistyklos* tiesa. Skaistykla yra pomirtinis laikinas kančios stovis, kuriame turi būti visi tie, kurie už savo, kad ir atleistą, nuodėmės čia žemėje neatgailavo ir neatsilygino. Laisvai prisiimta kančia tai yra žemiška skaistykla, kuri sutrumpina ar net pavaduoja nepalyginamai didesnę pomirtinę skaistyklos kančią. Ar tie visi, kurie kančioje neranda prasmės, nepagalvoja, kad tikėti atlyginančią, valandą ir pašventinančią skaistyklos

kančią ir drauge neigti kančios prasmę yra sau prieštaravimas!

Dar giliau kančią įprasmina *atpirkimo* dogma. Toji apreišktoji tiesa, kad Dievo Sūnaus kančia ir Jo ant kryžiaus pralietu krauju įgijome teisę į išganyką ir į Dievo malonę bei visus tos malonės teikiamus turtus, yra Dievo Sūnaus ir kiekvienos su Jo kančia sujungtos žmogiškos kančios apoteozė. Jeigu nekaltas Kristus kentėjo už mūsų nuodėmes, tai kokią teisę turėtume mes būti laisvi nuo kančios — juk kiekvienas mūsų yra daugiau ar mažiau nusikaltęs. Kristus ne tam kentėjo, kad mus nuo šios žemės kančios išlaisvintų, bet tam, kad mums užtarnautų malonę kančią pakelti ir ją į Jo kančią įjungti. Garbinti kryžių, kol jis kabo ant sienos, ir keikti, kai jį reikia nešti mums patiems — yra veidmainystė. Tik kantriai pakeliama kančia pagarbiname Didžiąją Kančią.

Ką reiškia Viešpaties žodžiai: "Kas neima savo kryžiaus ir manęs neseka, tas manęs nevertas" (Mat. 10, 38)? Ar tai nėra kvietimas savo asmenine kančia pagarbinti Jo kančią? Arba kaip suprasti apaštalo žodžius, kad "kurie yra Kristaus, tie prikalė ant kryžiaus savo kūną drauge su ydomis ir geiduliais" (Gal. 5, 24) ir kad dėl to jis pats "baudžia savo kūną" (1 Kor. 9, 27) — ar tais žodžiais jis nekviečia, kad visi prisidėtų savo laisvai prisiimta atgailos kančią prie atperkamosios Kristaus kančios ir tokiu būdu parodytų gerą valią, būtiną išganymui?

Atpirkimo tiesą ir iš jos kylančios asmeninės kančios prasmingumą dar labiau pabrėžia *Kristaus Mistinio Kūno* tiesa. Tai yra apreišktoji tiesa apie tą nuostabų mūsų artumą Kristui, apie buvimą Jame ir dalyvavimą Jo gyvenime. Mistinis Kristaus Kūnas tai yra Jo įkurtoji Bažnyčia, kurios galva yra

A. Gulbinsko nuotr.

A. a. kard. S. Stritch buvo nuoširdus lietuvių draugas. Šiose nuotraukose ji matome paskutinį kartą tarp lietuvių, lankantį šv. Kazimiero parodą Čikagos šv. Kryžiaus lietuvių parapijoje.

Jis pats, o jo nariai — visi Dievo malonėje esę tikintieji. Taigi, šio kūno nariai turi pajusti glaudų ryšį su Kristumi ir kančios būdu. Todėl jei kas nieko nekenčia, gali kilti jame įtarimas, kad gal jau jo ryšys su Kristumi yra atsipalaidavęs ir susilpnėjęs. "Negalima būti susijungus su Nukryžiuotąja Meile ir nejaušti kartkartėmis spyglių bei vinių" (C. Marmion).

Šv. Povilo laiškuose randame reikšmingą posakį: "Dabar aš džiaugiuosi kentėjimais už jus, ir ko Kristaus kančioms trūksta, tai aš papildysiu savo kūne" (Kolos. 1, 24). Šv. Au-

gustinas, aiškindamas šiuos žodžius, sako, kad jeigu Kristus — Galva kentėjo, tai ir Mistinio kūno nariai turi kentėti, kad būtų Jo verti. Apaštalo mintis reiškia taip pat, kad krikščionio kančios, įjungtos į Kristaus kančią, turi atperkamosios ir išganomosios galios, taip pat turime į Kristaus kryžių įjungti savo asmeninius mažuosius kryželius, jeigu norime būti išganyti. Pagaliau neturime užmiršti ir tai, kad priklausome prie Mistinio Kristaus Kūno — Bažnyčios, kuri čia yra vadinama Kovojančia Bažnyčia, o ten, kur kovojava, negalima apsieiti be žaizdų ir nepatirti skausmų.

Iš Kristaus Mistinio Kūno tiesos darydamas gyvenimiškas išvadas, vienas mistikas pastebi, kad trokštančiam ant kryžiaus Kristui buvo paduota tulžies, bet Jis tik paragavo jos ir neišgėrė, kad Jo išrinktieji sekėjai turėtų ko gerti. Toliau jis tvirtina, kad "yra gėda vadintis krikščioniu ir nebūti nukryžiuotu su Kristumi". Tokio mis pat nuotaikomis gyveno ir šv. Kotryna Sienietė, kuriai atrodė, kad "netinka matyti vadą, apvainikuotą erškėčiais, o Jo vadovybėje esančius narius — išlepintus". Panašiai kalbėjo ir Pascal, kuris ligoje matė natūralų, normalų krikščionio stovį. Taip jie jautė ir kalbėjo, nes gyvai tikėjo, kad drauge su Kristumi sudarome vieną paslaptinę antgamtinį organizmą, kurio Galvos kančių negali nepajusti ir Jo sąnariai.

Pagaliau be kančios negalima pasiekti aukštesnės tobulybės ir dvasi-niame gyvenime daryti pažangos. Net galima sakyti, kad be kančios nėra išgany-mo. Kristus pasakė: "Jei kviečių grūdas nekris į žemę ir nebus apmiręs, jis pasiliks vienas; o jeigu bus apmiręs, jis neš daug vaisiaus" (Jono 12, 24-25). Tai reiškia, kad, norint to-

bulėti, reikia kentėti ir nugalėti save. Panašiai Kristus kalba ir kitoje vietoje: "Kiekvieną vynmedžio šakelę... kuri neša vaisiaus, jis apvalo, kad neštų daugiau vaisiaus" (Jono 15, 2). Tas apvalymas reiškia Dievo siunčiamą kančią, kuri, atpalaiduodama nuo pasaulio, skatina tobulybę. Bendrai, jokia dorybė neišivaizduojama be savęs nugalėjimo, o savęs nugalėjimas neįmanomas be kančios. Kai kurios malonės neateina į mus kitu keliu, kaip tik apdaužydamos mūsų gyvenimo indą. "Kiekvienas antgamtinis gyvenimas subręsta kentėjime" (G. Bernanos). Kitaip sakant, kryžiaus subrandintą malonės vaisių gauname tik atsisoję kryžiaus medžio paunksnėje.

Gyvenimo stebėjimas parodo, kad aukšto maldos laipsnio ir glaudaus susijungimo su Dievu pasiekia tik tie, kurie daug kenčia. Didieji mistikai ir šventieji turėjo labai daug baisių moralinių, dvasinių ir fizinių kančių ir tai tęsėsi kartais net dešimtmečiais. Labai mažai pažįsta šventuosius tie, kurie mano, kad jų gyvenimas buvo be jokių kančios audrų. Mistikai pastebi, kad dažniausiai didelės kančios, jų kalboje vadinamos jausmų ir dvasios tamsiosiomis naktimis, yra įžanga į aukštesnės dvasinės tobulybės laipsnį. Rinktinės sielos sulaukia daug kančių, nes kuo labiau jos priartėja prie Kristaus, tuo giliau pradeda dalintis Jo likimu ir gerti iš tos taurės, iš kurios Išganytojas siūlė apaštalams gerti.

Ir išganymas be kančios nėra įmanomas. Čia tinka pasakymas: kas nekenčia, tas kentės. Reiškia, jei kas nekenčia šioje žemėje, kentės kitame pasaulyje. Juk ir Kristus pasakė: "Jei nedarysite atgailos, visi pražūsite" (Luk. 13, 3). Tai reiškia ne ką kita, kaip laisvai pasirinktą kančią, be kurios atgai-

la neįmanoma. Jis ir pats apie save pasakė: "Argi nereikėjo, kad Kristus kentėtų ir taip įeitų į savo garbę? (Luk. 24, 26). Charakteringa ir tai, kad beveik visuose Marijos pasirodymuose paskutiniaisiais laikais reikalaujama atgaila.

Štai dėl ko tie įvairūs kančios įprasminimai, kuriuos mums krikščionybė nurodo, sukelia kad ir sunkiausiose gyvenimo valandose tas nuotaikas, kurias jautė apaštalai, kai sakė: "Visame mes kenčiame vargą, bet nenustojame drąsos; mes svyruojame, bet nenusimename; esame persekiojami, bet nesame apleisti; mus numeta, bet nežūname. Mes visuomet nešiojame savo kūne Jėzaus marinimą, kad ir Jėzaus gyvybė apsieiktų mūsų kūnuose" (2 Kor. 4, 8-10).

Tie visi kančios įprasminimai sukelia mummyse kentėjimo branginimo jausmą ir tą supratimą, kad kentėjimas yra daugiau negu veikimas, nes ir Kristus atpirko pasaulį kančia. O ir toji mintis, kad Dievo, aukščiausios gėrybės, laimėjimas turi juk nors kiek kainuoti, padaro labiau priimtina bent tą kančią, kuri neišvengiama. Todėl šia prasme yra labai reikšmingi žodžiai G. Bernano aprašyto labai daug kentėjusio klebono, kuris mirdamas pasakė: "Viskas yra malonė!" Visa tai svarstant, tampa suprantami ir vieno mistiko žodžiai: "Jei būtume išmintingi, tada neleistume, kad bent vienas lapelis nuo kryžiaus medžio nukristų ant žemės", kitaip sakant, kad jokia kančia nenueitų niekais, kad ji netaptų nenuopelninga. Tuos visus kančios įprasminimus atsimerant, suprantama, kodėl Viešpats taip aštriai subarė Petrą, kurs Jį nuo kančios atkalbinėjo (Mat. 16, 23). Taip pat visai įtikinamai suskamba ir E. Leseur žodžiai: "Kentėti ir būti nelaimingu tai nėra tas pat!"

IŠ PASAULĖŽIŪROS sąvokos atskleidimo (Laiškai Liet. 1958 Nr. 6, 173-176 pp.) matėme, kad pasaulėžiūra reiškia žmogaus gyvenimo veiksmų rikiavimą pagal pasirinktą aukščiausiąją vertybę. Rodos, atsakymas yra vientisas ir paprastas, o vienok jame yra platus turinys ir daugelis pasaulėžiūros įvairavimo galimybių. Nesismulkinant iki niuansinių galimybių, pasaulėžiūros klasifikaciją galima pagrindinai suvesti į keletą rūšių.

1. Teistinė pasaulėžiūra

Žmogus savo protu prieina prie pirmosios visatos priežasties, kuri turi būti nesikeičianti ir amžina. Ji negali būti medžiaginė, bet dvasinė esybė. Žmogus savo nuojauta jaučia šalia savęs esant didžiąją Dvasią, kuri viską valdo. Dėl to net ir primityviausi žmonės lenkiasi didžiai pasaulio Dvasiai ir ją garbina. Tas pasaulio valdytojas vadinamas įvairiose kalbose įvairiais vardais. Mes savo kalboje turime pasaulio Valdytojo pavadinimą, panašų į indų ir lotynų kalbos žodį — Dievas. Dievas yra amžinas ir teikia žmogui po mirties amžinai besitęsiantį gyvenimą. Šis mūsų laikinas gyvenimas, palyginus su anuo amžinai besitęsiančiu gyvenimu, yra tik dulkelė prieš begalybę. Yra kaip ribotas skaičius prieš begalybinį skaičių. Nuosekliai galvojant, žmogus turi stengtis taip praleisti šį laikiną gyvenimą, kad patektų pas Dievą į nuolatos besitęsiantį laimės buvimą ir jame dalyvavimą. Pasirinkus nesibaigiančio laimės gyvenimo kryptį, tenka tada visus šio gyvenimo veiksmus, troškimus ir mintis

diriguoti taip, kad patektume po mirties į tą nuolatos besitęsiantį laimės buvimą.

Gali atsitikti, kad vienas ar kitas žmogaus gyvenimo veiksmas nukryps-ta nuo pagrindinio ir aukščiausiojo siekimo, sudarydamas lyg išimtį arba disonansą, bet tai dar nereiškia, kad jo pagrindinis siekimas būtų nustojęs savo galios ir tikslo. Išimtys taisyklės negriauna, bet ją patvirtina. Pagrindinis ir aukščiausias nusistatymas pasilieka tas pats, nepaisant, kad ir ne visi žmogiškieji veiksmai iš jo spinduliuoja. Tas pagrindinis žmogaus siekimas yra tarsi žvaigždinės šeimos centrinė saulė apie kurią skrieja visos tos šeimos planetos su savo palydovais ir sudaro kartu tarsi vieną harmoningą žvaigždyną. O tie nuo pagrindinės veikimo linijos nukrypę veiksmai yra tarsi tarperdviniai klajojį kūnai, kurie nepritampa nei prie centrinės žvaigždės, nei prie planetų, nei prie jų palydovų. Pagrindinį žmogaus nusistatymą vadiname jo pasaulėžiūra. O jos įtakoje vykdomus veiksmus vadiname jo pasaulėžiūriniu gyvenimu. Nesiderinančius su pasaulėžiūra veiksmus vadiname blogybėmis arba nuodėmėmis.

Taigi, teistinės pasaulėžiūros žmogui aukščiausias ir paskutinis tikslas yra Dievas. Žemiškasis gyvenimas yra laiptai arba žingsniai prie Dievo. Prieštaraujantieji pasaulėžiūrai veiksmai yra žmogaus gyvenimo nukrypimai nuo pagrindinės linijos. Juos mes vadiname suklupimu, palūžimu arba nuodėmingumu. Jie yra kliūtys eiti prie Dievo. Jie yra atlenkiami ir ati-

taisomi tikslai atgailes dvasia, pasimarimu, sustiprintu gerų darbų atlikinėjimu. Atgailoje dalyvauja iš vienos pusės žmogus, prisipažindamas prie savo kaltės, iš antros pusės Dievas, atgailojantį pakeldamas, jam padėdamas, atleisdamas ir nugrynindamas. Teistinės pasaulėžiūros žmogui visata yra surėdyta teocentriškai: viskas išeina iš Dievo rankų, viskas savo tikslingu veikimu skelbia Jo garbę ir Jam laipsniškai tarnauja. Žmogus toje skalėje kopia prie Dievo.

2. Idealistinė pasaulėžiūra

Idealas yra pasirinktos krypties tobulybės viršūnė. Ta prasme ir teistinė pasaulėžiūra priklauso prie idealistinės. Tačiau akcentuodami "teistinė", norime pabrėžti, kad pasirinktoji tobulybės viršūnė gali būti tik Dievas. Kai tuo tarpu idealistinė kryptis gali ribotis ir kitomis pasirinktos krypties tobulybės viršūnėmis. Gali pasirinktoji tobulybė ribotis šio gyvenimo plotme ir visai nesiekti Dievo. Gali žmogus pasirinkti savo aukščiausiojo tikslo žmonijos žemiškos gerovės siekimą — filantropiją. Gali žmogus pasirinkti tikslą savo tautos gėrio, laisvės ir gynybos siekimą ir dėl to aukotis iki savęs sunaikinimo, ginant savo tėvynę. Tokius asmenis mes vadiname didvyriais, tautos herojais, tautos gelbėtojais. Jų turi kiekviena tauta savo istorijoje, nors, toli gražu, jie ne visi yra buvę teistinės pasaulėžiūros. Gali žmogus aukotis mokslui iki savęs atsižadėjimo ir sunaikinimo, užsidarydamas tyrimų laboratorijose, pasisiūlydamas tapti mokslinių tyrimų ekspertu, ypač skridimui į erdves, keliauti į nežinomas šalis naujų atradimų tikslais. Tokio nusistatymo žmonės Dievo atžvilgiu gali būti neutralūs, tai yra: nepasisakyti nei prieš Dievą, nei

už Dievą. Teistinės pasaulėžiūros žmogui toks mokslo sumetimais pasiaukojimas gali būti siejamas su artimo meilės didvyrišku pareiškimu ir gali būti skaitomas kaip viena pakopa prie Dievo. Jam šios rūšies pasiaukojimas yra dar ne aukščiausias tikslas, bet tikslai priemonė prie aukščiausiojo tikslo. Bet neteistinės pasaulėžiūros žmogui šis pasiaukojimas bus kaip paskutinis ir aukščiausias tikslas — idealistinės pasaulėžiūros užakcentavimas. Taigi, idealistinė pasaulėžiūra iš vienos pusės gali sutapti su teistine, iš antros pusės gali būti grynai humanistinė, ribojantis tikslai žmonijos gerove ir visai nekeliant Dievo, kaip aukščiausiojo tikslo, klausimo.

3. Materialistinė pasaulėžiūra

Materialistinės pasaulėžiūros žmogus savo aukščiausiojo tikslo stato ekonominę arba medžiaginę gerovę. Tuo ji skiriasi nuo idealistinės — humanistinės pasaulėžiūros, kuri žmoguje laiko ne tikslą kūną, bet ir dvasią jo esmine dalimi. Iš dvasios kyla žmogaus laisvė, pažinimas, sprendimas ir apsisprendimas. Žmogaus asmenybę sudaro ne jo kūne esanti medžiaga, bet jo dvasia. Dėl dvasinių savybių žmogus negali būti vertinamas kaip daiktas, nei kaip vien gyvulinis individas, nei kaip muskulinė darbo jėga. Žmogaus dvasinės savybės jį iškelia aukščiau medžiagos. Dėl to žmogus negali būti nei parduodamas, nei prievarta perkeliamas, nei išnaudojamas, nei pavergiamas. Žmogus yra laisva būtybė, ir dėl to su juo reikia elgtis laisvo susitarimo išipareigojimai, renkantis luomą, profesiją, darbą, apsigyvenimą, religinį apsisprendimą.

Tuo tarpu materialistinėje sampratoje žmogus yra aukštesnės rūšies gy-

A. Gulbinsko nuotr.

A. a. Antano Olio laidotuvės švenč. Mergelės Gimimo bažnyčioje, Čikagoje.
Kairėje pirmame suole matyti Illinois gubernatorius Stratton, kons. P. Daužvardis,
dr. S. Biežis.

vulys. Jis neturįs dvasios. Su juo galima elgtis, kaip su gyvuliu. Jis vertinamas pagal reikalą, jėgą, darbą, naudą. Jis yra tiktai medžiaginis derinys iš chemiškai veikiančių ląstelių. Tiek jo veikimas, tiek galvosena tėra cheminių reakcijų rezultatas. Nuosekliai sprendžiant, žmogų galima išgyvendinti pagal norą, apgyvendinti pagal reikalą, pajungti darbui pagal jėgą, išnaudoti pagal apskaičiuotą tikslą. Jei nėra dvasios, tai nėra nei tiesos nei melo, nėra nei gero darbo nei blogo. Yra tiktai reikalingi arba nereikalingi darbai. Nėra dvasinės pirmenybės prieš kūnišką, o yra tiktai individo medžiaginis visumos atitikmuo. Žmogus yra tiktai viena sudėtingos mašinos dalelė, veikianti pagal visumos tikslą ir viršininko pra-

matytą reikalą. Susidėvėjus muskulams, kai nėra jėgos, nereikalinga ir toji dalelė. Ji gali būti išmetama ir kita pakeičiama. Dėl to nereikia stebėtis, kad materialistinės santvarkos režime su žmogumi yra elgiamasi taip brutaliai. Jis perkeliamas ir mėtomas kaip koks daiktas, visai nesiskaitant su humanistiniais reikalavimais: laisvu apsisprendimu, dvasiniais polėkais ir asmenybės neliečiamumu. Išimtys daromos tiktai reklamos sumetimais. Nenuostabu todėl, kad materialistinės pasaulėžiūros režime nepalankūs ir skirtingos pasaulėžiūros žmonės yra masiškai žudomi be jokios kaltės.

Suteikus medžiagai pirmenybę, visos kitos vertybės, ypač dvasinės, lieka nustumtos į paskutinę vietą arba

visai nuvertinamos iki nuliaus. Visa gyvenimo plati ir šakota srauga atsisoja kojom aukšty. Visos kultūrinės vertybės pervertinamos priešinga kryptimi. Tikriau sakant, vertybes nustato režimo diktatoriai pagal savo naudą ir išskaičiavimus. Kas vieną dieną buvo garbinama kaip aukščiausia ir dieviška, tai po kurio laiko nuvertinama iki žemiausios šlykštybės ir prakeikimo. Juk akmenų krūvoje nesvarbu, kuris akmuo bus viršuje ir kuris apačioje. Sukeitus akmenų vietas, krūva pasilieka ta pati.

Prie materialistinės pasaulėžiūros priskirtini ir tokie žmonės, kurių aukščiausias tikslas pinigai ir tik pinigai dėl pinigų. Tokie žmonės glemžia kiekvieną į jų rankas patekusį pinigą vieną, kaupia į slėpiningas vietas ir jo nei patys nenaudoja, nei kitiems neleidžia naudotis. Jie vaikščioja apiplyšę, pusbadžiai, maistą renkasi iš atmatų dėžių ir miršta ant pinigų maišo, nepalikdami jokio pomirtinio turto paskirstymo. Toki žmonės pinigą tau po tik dėl pinigų. Jie nesinaudoja sukaupu turto nei savo pomėgiams, nei garbei, nei puikybei, nei malonumams. Tai yra neišmintingiausia materialistinės pasaulėžiūros apraiška.

4. Hedonistinė pasaulėžiūra

Hedonistinės pasaulėžiūros žmonės siekia kūno geidulių patenkinimo, kaip aukščiausiojo gėrio. Viskas yra gera, kas teikia kūnui malonumo. Jie gyvena pagal seną šūkį—carpe diem. Žemiškas gyvenimas trumpas. Pomirtinio gyvenimo nėra. Todėl lieka vienintelis tikslas — išnaudoti kiekvieną dieną proginis malonumus iki galimybių ribos. Išgerti linksmybių taurę iki dugno.

Ši pasaulėžiūra yra tuo panaši da-
linai į materialistinę, kad abi neigia

tiek Dievo buvimą, tiek pomirtinį gyvenimą. Abi ribojasi tik šios žemės gerbūviu, kaip aukščiausiuoju tikslu. Tačiau jos turi ir savo skirtumų. Materialistinės pasaulėžiūros žmogus yra daiktas be laisvos valios, be pasirinkimo ir susitarimo. Jo likimą apsprendžia valdytojas. Čia yra tik dvi galimybės: arba aklai paklusti viršininko valiai ir tuo pačiu atsisądėti savo asmeniškų malonumų, patogumų, arba, priešingu atveju, laisvai pasirinkti mirtį, kaip nepaklusnumo režimui pasekmę. Taigi, abiem atvejais eilinis žmogus neturi galimybės naudotis malonumais. Jis turi teisę tik vergauti ir mirti. Tuo tarpu hedonistinės pasaulėžiūros žmogus jaučiasi laisvas ir neatsakomingas už tuos veiksmus, kurie jam teikia malonumo. Jis reikalauja neribotos laisvės: laisvės tingėti, laisvės girtuokliauti, laisvės apsiryti, laisvės paleistuvauti, laisvės svetimote-riauti, nes, anot jo šūkio: meilė yra laisva, ir niekas neturi teisės jos bet kaip varžyti. Hedonistinės pasaulėžiūros žmogus yra neribotos laisvės arba chaoso mėgėjas. Tai yra siekimas grįžti į laukinio gyvulio žmogaus būklę. Jokios valdžios, jokių įstatymų, jokių varžtų, jokios sąžinės. Žinoma, realybėje tokio gyvenimo negali būti, nes vieno neribota laisvė reiškia kito vergiją. Stipresniojo siautėjimas reiškia silpnesniojo žuvimą. Chaotinėje būklėje tėra jėgos siautėjimas, bet ne laisvės realizavimas. Tikroji laisvė tegali būti įstatymų priedangoje. Tik įstatymais ribotoje laisvėje tegali klestėti visiems lygus, apsaugotas, malonus gyvenimas.

5. Pasaulėžiūrų palyginimas

Hedonistinė pasaulėžiūra akcentuoja tikrai vitalinę žmogaus gyveni-

mo plotmę. Humaniškumas jai maža terūpi. Idealistinė pasaulėžiūra jai yra tiesiog priešiška. Žmogus, dirbdamas kitų gerovei ir aukodamas savo jėgas, gyvybę kitų naudai, sau neturi žemiško malonumo. Priešingai, vien vargą, kančią ir nepriteklių. Asketiškas gyvenimas žemiškuoju malonumų požiūriu tėra nuolatinis mirimas.

Taip pat prasilenkia su žemiškąja žmogaus paskirtimi ir materialistinės pasaulėžiūros skelbėjai. Žemiškaisiais malonumais ir gerbūviu naudojasi tik saujelė despotų. O didžiausios masės tėra skirtos vien darbui, skurdui ir mirčiai. Jie, siekdami žemiško žmogaus gyvenimo gerbūvio, su juo apsilenkia. Vieton gerbūvio, žmonių masėms teikiamas vien skurdas. Materialistinė pasaulėžiūra išvirsta į savo priešingybę: gaunamas priešiškas rezultatas.

Plačiau paiso žmogaus prigimties idealistinė pasaulėžiūra. Ji apima ne tik tai žmogaus kūną, bet ir dvasią ir užakcentuoja pastarosios pirmavimą prieš kūną. Ji atneša daug gero žmonijai.

Pati pilniausioji ir plačiausioji pasaulėžiūra yra teistinė. Ji apima visus žmogiškosios prigimties pasireiškimus. Ji neneigia nei vitalinės, nei medžiaginės prigimties pusės. Ji jas tik apjungia ir derina. Žemesnė prigimtis yra pakopa klestėti aukštesniajai. Žemesnė prigimtis yra aptvarkoma ir ribojama aukštesniosios labui. Aukščiausias idealas apjungia visas žmogaus gyvenimo plotmes, jas tarpusavy derina ir tokiu būdu pasiekia aukščiausių rezultatų. Čia užakcentuotas pilnutinis žmogus su visa savo plačiai išsišakojusia prigimtimi.

ĮSTATYMAI PRANAS JOGA

Sąvoka

SIANDIENIS pasaulis išgyvena anarchiją ir neturi jokios pagarbos įstatymui. Šis reiškinys prasidėjo su protestantizmu 1517 metais. Vėliau perėjo į masonų sąjungą, gimusį 1717 metais ir aštriausią formą pasiekė su komunizmo atsiradimu 1917 metais.

Plačiausia žodžio prasme įstatymas yra kiekviena norma, tvarkanti žmogiškus arba gamtos veiksmus. Siauresne žodžio prasme įstatymas yra moralinė norma, tvarkanti protą ir valią turinčios būtybės veiksmus. Siauriausia žodžio prasme įstatymas yra viršininko duotas protingas, besitęsias įsakymas.

Įstatymas skiriasi nuo įsakymo. Įsakymas yra vienkartinis ir liečias tik tam tikrą asmenį. Įstatymas turi keturias pagrindines dalis: bendrumą, turinį, formulavimą ir autorių. Įstatymas yra sujungtas su sankcija: atlyginimas už išpildymą ir bausmė už neįspildymą.

Amžinasis įstatymas

Dievo esmė ir Jo išmintis pasaulio kūryboje yra visų moralinių įstatymų pirmoji priežastis. Amžinasis įstatymas yra nesikeičias ir visuotinis. Įstatymo turinys apima visų laikų dorovinės normas. Dievo mintis nėra svetimą ir pagoniškų laikų filosofams: Heraklitui, Platonui, Ciceronui. Amžina-

sis įstatymas yra pagrindas visai fizinei ir moralei tvarkai.

Prigimtiniai įstatymai

Prigimtiniai įstatymai yra suma dorovinių normų, kurias žmogaus protas pajėgia suvokti iš prigimties. Apie tai kalba Šv. Raštas ir Bažnyčios mokslas. Istorija ir patyrimas patvirtina, kad pagonyms, vadovaudamiesi žinojimu ir sąžine, yra pajėgūs atskirti gerį nuo blogio.

Prigimtiniai dėsniai yra pirmasis ir aukščiausias etinis įstatymas. Kiekvienas galvojąs žmogus gali lengvai suprasti privalomumą daryti gera ir vengti blogio. Toliau žmogus yra pajėgus pritaikyti aukščiausias dorovės normas savo gyvenime. Kiekvienas sutiks, kad keturios pagrindinės dorybės: protingumas, teisingumas, tvirtumas ir saikingumas yra būtinybė gerą žmogaus gyvenime. Prigimtis reikalauja pripažinti tvarką visatoje ir paklusti Tvėrėjui. Žmogaus santykiai su žmogumi yra nurodyti Dešimtyje Dievo Įsakymų.

Apsisprendimas įgyjamas gilesniu protingu galvėjimu. Kai kurie prigimtiniai įstatymai yra sunkiau savyje suprantami, pvz., savižudybės neleistinumas, melavimas iš bėdos, dvikova, lytinis santykiavimas šalia šeimyninio gyvenimo. Gi kiti įstatymai, kaip vedybų vienybė ir neišardomumas, prieš meilę, asmeninės nuosavybės teisė, atlyginimo pareiga, darosi sunkiau suprantami dėl žmogaus aistringumo.

Prigimtinių įstatymų reikalavimai apima visus žmones be išimties. Objektiviai imant, net neprotingi tvariniai yra įpareigoti laikytis dorovinių dėsnių.

Prigimtiniai įstatymai nesikeičia, jei neskaitysime smulkių neesminių

pasikeitimų. Pirmieji žmonės buvo tokie pat protingi tvariniai, kaip ir šandieniniai žmonės. Nėra jokios išimties nei dispensacijos nuo prigimtinių įstatymų, pvz., nekalto žudymas yra draudžiamas, ir tai pasilieka visiems laikams ir visiems žmonėms. Bažnyčia tik aiškina prigimtinius įstatymus.

Tautų teisė

Tautų laisvo apsisprendimo dėsnis yra nerašytas įstatymas. Prigimti dorovės dėsniai tvarko ir įpareigoja tarptautinius santykius. Tarptautiniai susitarimai, tarptautinė teisė ir sutartys tarp valstybių įpareigoja žmogaus sąžinę. Šiandien mažų tautų teisė yra paneigta ir mindžiojama tikslu primesti vienos didelės tautos įstatymus.

Pozityvūs dieviškieji įstatymai

Antgamtinis dieviškasis įstatymas buvo apreikštas palaipsniui. Rojuje pirmieji tėvai buvo pakviesti antgamtiniam gyvenimui. Jiems nusikaltus, Dievas pasirinko tautą, iš kurios kilo Atpirkėjas. Randame Senąjį Testamentą, kuriame surašyti moraliniai, ceremonialiniai ir teisiniai įstatymai. Moraliniai įstatymai yra prigimtiniai įstatymai, išreikšti rašyta forma. Jų santrauką skaitome Dešimtyje Dievo Įsakymų. Ceremonialiniai įstatymai buvo kulto įstatymai, ir jie šandien yra uždrausti. Teisiniai įstatymai buvo ne kas kita, kaip valstybiniai įstatymai.

Pagaliau įstatymai buvo atbaigti ir išpildyti Kristuje. Tai taip vadinami evangeliniai įstatymai, paties Kristaus duoti. Naujasis Įstatymas yra naujo gyvenimo norma ir akstinas. Tikslas yra antgamtinis, todėl ir kelias privalo būti atžymėtas antgamtinėmis priemonėmis. Kas praranda antgamtinį tikslą, tas praranda ir gamtinį. Žmogus privalo siekti tobulumo

“Jaunimo Centre” Čikagoje dail. V. K. Jonyno parodos atidarymo proga buvo surengtas tautinių rūbų konkursas. Viršuje — konkurso dalyvės su B. Račkausku; apačioje — laimėtojos su jury komisija.

A. Gulbinsko nuotr.

per Bažnyčią, sakramentų ir gerų darbų pagalba. Naujasis Įstatymas yra meilės įstatymas kaip priešingybė Senojo Įstatymo baimei. Naujasis Įstatymas yra malonės gyvenimas, Dievo gyvenimas su žmonėmis. Antgamtinė prigimtis reikalauja, kad žmogus ugdytų malonę. Tam ugdymui Dievas davė priemones: sakramentus ir maldą.

Dievas netiesioginiai pašaukė visus žmones, o tiesioginiai — pakrikštytus. Kristus pabrėžė dorovinius dėsnius, kurie nebuvo nauji. Bažnyčia ir valstybė privalo dorovinius įstatymus paaiškinti ir į viešąjį gyvenimą įvesti. Visi įstatymai yra tiek verti, kiek juose pripažįstamas Dievo autoritetas.

Visi įstatymai privalo tarnauti individo ir visuomenės naudai, kitaip jie nėra įstatymai.

ŽMOGIŠKIEJI ĮSTATYMAI

Tikslas ir turinys

Žmogiškųjų įstatymų tikslas yra prigimtinius ir dieviškuosius įstatymus paaiškinti, jų pravedimą užtikrinti ir praktiškai įgyvendinti. Žmonės, išleidami įstatymus, remiasi dieviškuoju autoritetu. Bažnyčia remiasi Kristaus nurodymais. Žmogiškieji įstatymai privalo nurodyti dieviškąsias ypatybes: garbingumą, teisingumą, pažado išsėjimą ir būtinumą arba naudingumą.

Kiekvienas įstatymas privalo atitikti Dievo šventumą ir tuo pačiu ne-

gali prieštarauti gamtiniais ir antgamtiniais dorovės dėsniams. Dievo klausyti reikia daugiau negu žmogaus. Bažnyčia ir valstybė negali suvaržyti kai kurių žmogaus teisių. Paskiras individas laisva valia gali atsižadėti kai kurių savo teisių, pvz., — šeimos gyvenimo. Įstatymas privalo būti įvykdomas, ir todėl negali reikalauti to, kas yra virš proto ir valios. Heroiškos aukos iš žmogaus galima reikalauti tik labai retais atsitikimais, pvz., mirti, tėvynės laisvę ginant. Paskiro individo laisvę galima suvaržyti tik bendruomenės gerovei.

Siauresne prasme valstybės įstatymai normuoja bendruomenės tvarką ir išsilaikymą. Taip pat jie tarnauja paskirų piliečių kultūriniam ir socialiniam gerui.

Bažnytiniai įstatymai apima visa tai, kas bendruomenę veda į antgamtinį tikslą. Bažnyčios įstatymai saugo tikėjimą, sakramentus, pamaldas.

Davėjas ir vykdytojas

Vyriausias įstatymų leidėjas yra Dievas. Tik per Jį Bažnyčia ir valstybė gali išleisti įstatymus, įpareigojančius žmogaus sąžinę. Valstybės įstatymų leidėjas yra nustatomas konstitucija ar kitu tolygiu įpareigojimu. Visai Bažnyčiai įstatymus išleidžia Popiežius arba Kardinolų Kolegija. Paskiroms teritorijoms įstatymus išleidžia vyskupai. Neteisėtos valdžios įstatymai tol neįpareigoja sąžinės, iki pasidaro visiškai neįmanoma atstatyti teisėtą valdžią, ir naujoji yra pilnai valdanti. Įstatymai, kurie tarnauja bendruomenės gerovei, visad yra įpareigojantys, nežiūrint jų leidėjo.

Dieviškieji įstatymai įpareigoja kiekvieną protingą būtybę. Žmogiškieji įstatymai įpareigoja tik toje teritorijoje gyvenančius, jei jie nėra išskirti

specialia išimtimi, pvz., diplomatai. Netekę savo krašto pabėgėliai privalo laikytis to krašto įstatymų, kuriame gyvena. Bendrieji įstatymai įpareigoja kiekvieną žmogų nuo septynerių metų amžiaus.

Paskelbimas ir aiškinimas

Įstatymas privalo būti paskelbtas, prieš pradedant veikti. Paskelbimo forma gali būti įvairi. Praėjus tam tikram laikotarpiui nuo įstatymo paskelbimo, jis įsigalioja, nežiūrint ar įstatymo vykdytojas jį žino ir ar su įstatymu sutinka. Dažnai pasitaiko, jog būna skirtumai įstatymo supratime tarp įstatymo davėjo ir vykdytojo. Todėl yra būtina, kad įstatymai būtų paaiškinti paties davėjo ar kito kurio autoriteto.

Įpareigojimas ir išpildymas

Visuose teisėtuose įstatymuose vykdytojas privalo matyti jų davėją. Prievarta vykdomi įstatymai neatneša jokios naudos, ir jie tol laikosi, kol remiami jėga ir smurtu. Įstatymai privalo būti vykdomi laisva valia ir iš vidurinio įsitikinimo. Įstatymo išpildymas turi jungtis su meile.

Įstatymus vykdyti yra kiekvieno žmogaus moralinė pareiga. Kokiam laipsnyje įstatymas įpareigoja žmogų, priklauso nuo objekto svarbumo ir nuo įstatymo išleidėjo subjektyvaus supratimo. Dieviškieji įstatymai svarbiuose dalykuose įpareigoja sunkiai. Žmogus gali įpareigoti sunkiuose dalykuose lengvai. Galima svarbiuose dalykuose įpareigoti sunkiai, lengvuose — lengvai, bet ne sunkiai lengvuose dalykuose.

Kai pareigos susikryžiuoja, tada tenka pasirinkti, nes negalima dviejų pareigų išpildyti tuo pačiu metu. Kas pirmiau atliktina, paprastai sprendžiama tokia tvarka: pareiga pirmiau ne-

gu patarimas, dieviškos pareigos pirmiau negu žmogiškos, teisingumas turi pirmenybę prieš meilę, didesnės svarbos pareigos pirmiau prieš mažareikšmes. Gyvybė yra didesnė vertybė negu sveikata, pareigos šeimai yra aukščiau negu pareigos pavieniam asmeniui. Į klausimą, ar valstybiniai ar bažnytiniai įstatymai yra svarbesni, galima atsakyti kiekvienu atveju tik individualiai. Kai kas reikalauja tobulo įstatymų išpildymo. Bažnyčios pažiūra yra, jog žmogus yra netobulas, todėl ir įstatymo išpildyme

pasitaiką netobulumai turi būti suprasti.

Įstatymo galiojimo ilgumas

Pavieniam asmeniui įstatymas gali būti pakeistas dispensa, privilegija dėl fizinių ar moralinių negalimybių įstatymą išpildyti. Bendruomenė gali būti atleidžiama nuo įstatymo daliniu ar visuotiniu jo atšaukimu. Įstatymas nesibaigia su jo išleidėjo mirtimi.

Įstatymo vykdymas yra protingas paklusnumas. Žmogus įstatymą vykdo žinodamas, kad šis prisideda prie visuomeninės ir asmeninės gerovės.

NEAPYKANTOS TAMSA ELENA VASYLIŪNIENĖ

MODERNIOJI psichologija žmogaus išgyvenamus jausmus suveda į tris pagrindines rūšis: meilę, baimę ir neapykantą. Nė viena žmogiškoji būtybė šioje žemėje nėra laisva nuo šių jausmų. Jei meilę išgyvena tobulesnis žmogus dažnai, o šventasis nuolat, tai neapykantą dažnai jaučia neigiamo charakterio žmogus. Bet ir tobuli žmonės nėra nuo jos visai laisvi, tik didelės pastangos, nuolatinis savęs kontroliavimas, stiebimasis į moralines aukštybes eilinį žmogų atpalaiduoja nuo šio neigiamo jausmo vergijos.

Modernioji psichologija dar pažymi, kad pagrindinės jausmų rūšys yra komplikuoti ir painiai išgyvenamos. Kuo didesnis yra nesąmoningumas, kas dedasi žmogaus širdyje, kuo silpnesnė savikritika, tuo intensyviau žmogų užvaldo neigiamas tamsus jausmas. Nenuostabu, kad kartais visi

žmogaus poelgiai yra aklaai neapykantos sukeliami, ir jis nesuprasmamas pats sėja artimųjų tarpe baisią vidinę tamsą.

Žmogus negyvena vienas kažkočioje tuštumoje. Jis yra surištas su kitais žmonėmis ir sudaro socialinį organizmą. Mažo vaiko vidinis gyvenimas skleidžiasi savo šeimos aplinkoje: nuo mažų dienų jis išmoksta gyventi surištas tam tikrais ryšiais su savaisiais, o vėliau ir su svetimais. Šitie socialiniai ryšiai remiasi meile, neapykanta ir baimė. Mažo vaiko gyvenime tai yra ypatingai ryšku: vaikas ramus užmiega motinos globoje, bėga iš baimės nuo svetimų ir rodo savo neapykantą išoriniais veiksmais bei riksmu.

Vaikui augant ir bręstant, jo elgesio formos keičiasi. Bet jausminis, emocinis pagrindas dažnai lieka tas pats. Meilės vedamas jaunuolis įsijungia į idealų siekimą, į herojų ir šven-

tųjų gyvenimo sekimą, iš meilės jis kuria ir savo charakterį. Neapykantos vedamas jaunuolis tampa destruktiviuoju elementu visuomenėje ir kraštutiniais atvejais yra tos visuomenės baudžiamas. Tai medžiaga mūsų laikraščių pirmajam puslapiui, kuris mirguliuoja neapykantos įvykių aprašymu. Bet neapykanta ne visuomet pasirodo aiškia ir baustina forma. Metų metais ji tūno žmogaus širdyje, teikdama nuolatinę tamsą savo socialinei aplinkai. Jei meilė yra kūrybingas jausmas, tai neapykanta—ardas jausmas. Jei meilė yra reikalinga saviauklos ir puoselėjimo, tai neapykanta reikalinga sąmoningumo ir nuolatinės priežiūros, kad ji šį jausmą rautų su šaknimis.

Kokios yra pagrindinės neapykantos žymės? Jei meilė žvelgia optimisto akimis ir mato aplinką, nudažytą šviesiomis spalvomis, tai neapykanta mato tik neigiamąją aplinkos pusę. Žmogus, kurio mes nekenčiame, atrodo mums vispusiškai blogas. Tai pirmas neapykantos pažymys: kas iškelia savo artimo klaidas, neigiamus išorinius ar vidinius bruožus, tas savo artimo nekenčia. Tas iškėlimas gali būti kartais labai paslėptas. Apie kito neigiamybės galime ir nekalbėti, užtenka, kad savo širdyje jaučiame jam kažkokį šaltį, matome jo negražų veidą, nemalonų balsą, jo turtingumą ar vargą, jo apsileidimą ar pasisekimą — ką tik jame bematytumėm, viską sau neigiamai aiškiname. Šį teigimą reikia teisingai suprasti. Neigiamybių mūsų aplinkoje yra daug, bet kol jų nepergyvename kaip neigiamybių, tol neturime ir neapykantos. Pavyzdžiu gali būti kiekviena motina, kuri savo vaike mato tik gera, nes jį myli. Taisydama jame tai, kas bloga, ji visuomet tiki gėrio pergale. Pirminė neapy-

kantos stadija gali lengvai išnykti: jei tas nekenčiamas asmuo iš mūsų aki-račio išnyks, ir mes jį užmiršime. Jausmas savaime atvės, ir neapykanta labiau neišaugs.

Neapykantos augimas prasideda tada, kai einame už blogybės "bausti". Čia labai dažnai jausmas tampa veiksmu: įvairios apkalbų formos, gero vardo teršimas, kerštas ir kitos smulkesnės ar didesnės veiksminės apraiškos. Mūsų kasdienybė yra pilna šių neapykantos "žygių", kurių net jų tikruoju vardu nenorėtumėm pavadinti. Sakome, kad giname savo reikalus, kad "baudžiame" blogį ir kitokių patiesinamų žodžių savo fantazija sukuriamo. Bet tiesa yra labai paprasta: auginame savo neapykantos jausmą, net patys dažnai to nesuprasdami ir nebūdami sąmoningi. Ši stadija dar taip pat gali būti nutraukta, jei aplinkybės pasikeičia ar asmuo išnyksta. Lagerinio gyvenimo pasikeitimas į pastovų emigracijos būvį nutraukė daugelio neapykantą.

Savo didėjimo eigoje neapykanta užvaldo ne tik žmogaus širdį, bet ir protą. Artimo nekenčiąs asmuo planuoja įvairiausius būdus, kaip savo "priešui" atkeršyti. Keršto jausmas yra tas pats neapykantos jausmas, tik išaugęs ir sustiprėjęs. Šioje stadijoje kalbame ne tik apie žmogaus širdį ir emocijas, bet turime reikalo ir su valia, kuri pasireiškia blogumu. Planuoto keršto pavyzdžių turime nemaža: kam nors atimamas darbas, kam nors trukdoma veikti, nutylima ar iškraipoma, kas jau padaryta. Neapykanta tampa kūnu — išeina į planuotą veiklą. Bet ši veikla neapykantos nepasotina, nes neigiamas jausmas pirmiausia yra neigiamas žmogui, kurio širdyje jis apsigyveno. Didėjanti ir auganti neapykanta ardo patį asmenį,

todėl nenuostabu, kad žmonės, kurie yra nuolatinėje neapykantos studijoje, greičiau sensta, dažniau serga, pergyvena įvairius nervų pakrikimus. Tai paliudys nervų ligų specialistai, ypač psichoanalizės atstovai, kurie ieško žmogaus psichikoje seniau išgyventos neapykantos jausmų; ji būna pačios psichikos nustumiama, kaip ardanti ir gresmę nešanti emocija.

Kartais neapykanta išauga į patologinį reiškinių — čia jau yra jos pereinamoji stadija į nusikaltimą. Dostojevskio "Broliai Karamazovai" yra pavyzdys, kaip tūnanti neapykanta tėvui tampa nusikaltimu, nors ir kito žmogaus rankomis įvykdytu. Neapykantai nėra kito išrišimo: arba savęs sunaikinimas arba nusikaltimas, nes ji augdama į kitas formas nepereina.

Neapykanta yra žmogiškas jausmas, o kas žmogiška — bendra visiems. Todėl auklėdami turime kreipti dėmesio ir į savo jausmus. Ne tik Vincent Norman Peel, parašęs knygą, vardu "Pozityviojo mąstymo jėga", bet ir kiti psichologai aiškiai pažymi, kad savo jausmų kontroliavimui mokėtumėm žvelgti į savo artimo teigiamus bruožus. Ypač tai svarbu pirminėje neapykantos studijoje: jei laisva valia pradėsime ieškoti, kas yra gera tame žmoguje, kuris mums atrodo "juodas", tikrai ką nors gera rasime. Ypač šios gerio ieškojimo "iškylos" į mūsų artimųjų sielas yra praktikuotinos, dirbant su jaunimu. Darome pagrindinę klaidą, jei jaunimo nemokome, kad visuomet reikia matyti ką nors gera savo "priešo" sieloje. Teigiamas žvel-

Muzikas A. Nakas su savo fortepijono studijos mokiniais.

A. Gulbinsko nuotr.

“Čiurlionio ansamblis” Čikagoje

A. Gulbinsko nuotr.

gimas į nemėgiamą asmenį kilnina ir patį stebėtoją, nes tokiu būdu yra šaldomas neapykantos jausmas. Ieškodami gėrio, turime apie jį ir kalbėti. Kiekvienas gali pabandyti stengtis ką nors gera pasakyti apie nekenčiamą asmenį. Jis tuoj pamatys, kad tam reikia kartais tikro heroizmo, bet po to širdyje pasidaro ramu ir šviesu, nes neapykantos tamsa tampa išsklaidyta.

V. Norman Peel pataria neapykantos jausmą sklaidyti malda už asmenį, kurio mes nekenčiame. Tuo momentu, kai norisi ką nors bloga pasakyti apie nemėgstamą asmenį, sukalbėkime už jį labai paprastą ir trumpą maldele: “Viešpatie, parodyk man, ką tas žmogus turi gera, palaimink jo siekimus ir norus, kurie tikriausiai yra geri.” Antrojoje neapykantos studijoje yra reikalingas ypatingas dėmesys, nes jos augimas gresia pačiam žmogui. Čia iškeltinas sąmoningas mąstymas. Kai patys sau pradedame galvoti, kad žmogus, kurį norime už blogybės bausti, yra toks pat Dievo tvarinys, kaip ir mes patys, kad turi panašių gerų norų, kaip ir mes, kad turi tikslų ir siekimų, gal kartais dar kilnesnių negu mes — tokios mintys šaldo neapykantą. Kas sugeba vietoj blogio artimui padaryti ką nors gera, kad ir kokią nors smulkmeną, kad ir eilinį

kasdieninį patarnavimą, jis tikrai pajus, kaip neapykanta pradeda nykti ir palengvina jo vargšę širdį. Taip pat yra patartina, norint naikinti savo širdyje neapykantą, paprašyti nekenčiamo asmens kokios nors malonės, kad jis jums ką nors gera padarytų. Tai, žinoma, reikalauja nemaža stiprios valios, bet kas ryžtasi, tikrai yra meilės apaštalas.

Kai neapykanta tiek išauga, kad nebeduoda ramybės ir ieško keršto, jau reikia pagalbos iš šalies. Tikinčiam asmeniui ją gali suteikti geras nuodėmklausa, kuris ras būdą, kaip tą neapykantą iš širdies išrauti. Klausykla yra ne tik vieta, kur atleidžiamos nuodėmės, bet ji apsaugoja sielą ir nuo būsimų nuodėmių, ypač tų asmenų sielas, kurie dar yra jauni, nepriteję.

Neapykanta yra meilės priešingybė. Tie du jausmai niekad nebūna kartu: didėjant vienam, silpnėja kitas. Kas nori, kad jo asmenybė būtų sukurta pagal tikro krikščionio pavyzdį, jo sieloje neturi būti vietos neapykantai. Kristus buvo meilės įsikūnijimas. Krikščionybė yra meilės gyvenimas. Meilė yra vienintelis mūsų krikščioniškumo ir žmoniškumo mastas, o visa kita yra tik kaukė — ateis momentas ir ji nukris, parodydama mūsų tikrąjį veidą.

TEISINGAI yra sakoma, kad šios žemės keliautojui — žmogui dažnai tenka prieiti kryžkele, kur yra reikalinga apsispręsti: ar pasukti sunkiu, grubiu, erškėčiais nusagstytu keliu ir pasiekti laimingą pomirtinį gyvenimą, ar imti trumpesnį kelią, ne taip varginantį, bet nuvedantį ten, kur pomirtinės laimės nėra, kur laukia tik kančia ir sielos pražūtis.

Čia noriu aprašyti tikrą atsitikimą, kur viena moteris, beveik ištisą dešimtmetį nešusi sunkią, varginančią ir tragišką gyvenimo našta, buvo bepalūžtanti ir besirenkanti tą trumpesnįjį kelią, kuris greičiau pabaigtų šios žemės vargą, bet atimtų sielos išganyką. Tačiau, laimingu atveju, ji pradėjo susirašinėti su savo geru pažįstamu, gyvenančiu Kanadoje, ir, jo gražaus apaštalavimo pastangomis, ji vėl sugrįžo į tą sunkųjį kelią ir dabar džiaugiasi, kad išgelbėjo savo sielą iš amžinos pražūties.

Minėta moteris, kaip tūkstančiai mūsų tėvynės sūnų ir dukterų, drauge su savo senute motina ir dviem vaikučiais buvo ištremta į žiaurų klimatinėmis sąlygomis Sibirą. Iškentėjo drauge su motina aštuonerius metus priverčiamojo darbo stovykloje, vaikučius laikant prieglaudoje, kur jos senutė motina buvo net netekusi proto, bet vėliau, išėjus iš stovyklos, vėl tapo normali. Jos vaikučiai, laikomi prieglaudoje, nuolat verkdavę ir prašydavęsi, kad leistų pamatyti mamą. Auklė juos atveddavo trumpam laikui pas motiną, tačiau, kai reikėdavo skirtis,

sūnus verkdavęs iki nualpimo. Jį parnešdavo į prieglaudą apalpusį. Kad netrukdytų auklėms ramybės, jos prievarta keletos metų berniukui duodavo rūkyti, kad nuo nikotino greičiau užmigtų. Ir taip berniukas buvo pripratintas rūkyti nuo pat mažens.

Kai motina su senele buvo išleistos iš koncentracijos stovyklos, joms buvo leista ten pat (Krasnojarsko srityje) apsigyventi, bet nebuvo leidžiama grįžti į tėvynę. Buvo paimti drauge gyventi ir vaikučiai. Berniuko, turinčio vos dešimtį metų, jau nebuvo galima atpratinti nuo rūkymo. Nei fizinės bausmės nei kitos priemonės nieko nepadėjo. Jo organizmas jau buvo užnuodytas ir pastebimas nervų pakrikimas. Negalėjo nei mokytis nei dirbti, dėl kiekvieno menkniekio verkdamas. Vienintelis jo nusiramėjimas — biau-ri machorka. Taip motina rašė savo laiške.

Jos senutė motina sirgo stipriu kojų reumatizmu ir vos begalėjo vaikščioti. Jai pačiai, inteligentei moteriai, teko dirbti miškų pramonėje sunkų fizinį darbą. Be to, labai didelis šaltis ilgų žiemų metu, stiprus tėvynės ilgesys su širdį draskančiais nostalgiskais skausmais ir įvairūs fiziniai bei dvasiniai nepritekliai baigė palaužti šią moterį. Štai kaip ji pati aprašo artėjančią žiemą: "Netoliese savo didingumu ir rūstybe ošia galiūnė taiga. Dideli lietaus lašai ritmingai beldžiasi į mažyčius bakūžėlės stiklus, o gatvėje — neišbrendamas purvas. Sibiriškas ruduo skelbia dideliais šuoliais artėjančią ypatingai šaltą žiemužę.

Bijausi aš jos... Mano širdyje — taip pat ruduo. Papuoštas daugeliu metų ir apkaisytas pražilusiais plaukais”.

Kitame laiške savo draugui Kanadoje ji taip rašo: “Kaip motina, aš labai myliu savo vaikučius. Tačiau ar Tu galėtum patikėti, kad kartais aš jų neapkenčiu. Tada aš prašau Dievo mirties. Noriu, kad amžiams užgestų mano akys... Viena, kas mane ramina — tai nuodai... Tada, kai dar truputį paaugs mano vaikai, aš ramiai nutrauksiu gyvybės siūlą. O tas jau bus netrukus — 2 ar 3 metai”.

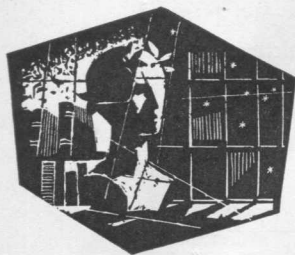
Gavęs laišką su tokiais Sibire gyvenančios savo kaimynės samprotavimais, Kanados lietuvis buvo priblokštas ir įbaugintas. Jis greitai jai rašė laišką, visokiais būdais stengdamasis įtikinti, kad savižudybė yra baisiausias dalykas ir prieš Dievą ir prieš žmones. Savižudžiai pražudo savo sielas ir užtraukia baisią dėmę savo vaikams, giminėms ir tautai. Pagaliau, baigdamas savo laišką, tas lietuvis pabrėžė, jog “mirti nori tik silpnos dvasios žmonės”.

Deja, tas laiškas Sibire gyvenančios tautietės dar neįtikina. Ji taip atsako: “Tu rašai — gyvenk, nes mirti nori tik silpnieji. Ne, mirties silpnieji bijo, o tvirtus likimas stumia pražūtin...” Toliau laiško autorė mėgina išmėtinėti ir Dievui: “Dievulis negailestingas. Akmuo ir tas nuo mano ašarų galėjo suskilti, o Dievas ramiai sau į tai žiūri ir deda ant mano pečių vis naujus kryžius. Nežiūrint kokia mirtimi aš mirsiu, tas mano vaikams gėdos nepadarys, nes mirsiu ne iš išdykumo, vagysčių ar kitokių nusikaltimų, bijodama užtarnautos bausmės, o mirsiu, nepakeldama gyvenimo naštos, nustojus sveikatos ir visko, kas yra žmogui brangiausia. Vaikai tai gerai supras”.

Ir vėl jai buvo rašoma, vėl įtikinėjama, kad neverta pasukti į tą trumpesnįjį fizinio išsilaisvinimo iš vargų, bet sielos pražudymo kelią, kol pagaliau buvo gautas toks atsakymas iš Sibiro:

“Vakar man buvo sunki, bet lemiama diena. Aš atsisveikinau su savo mirtimi, sunaikindama nuodus, kuriuos ilgai laikiau, kaip vienintelę viltį išsigelbėti iš vargų ir kančios. Gyvensiu, kad ir skausme ir skurde, gyvensiu todėl, kad Tu mokėjai įrodyti, jog verta ir reikia gyventi. Tegul aš apgaudinėsiu save viltimi, kuriai aš nebetikiu ir neduodu reikšmės, bet gyvensiu...”

Tai buvo trumpas, bet džiuginantis pranešimas tam pasauliečiui — apaštalui apie jo misijos pasisėkimą. Kitame laiške ji jau plačiau ir atviriau parašė apie savo nusistatymo pakeitimą: “Aš begaliniai daug prisikentėjus, turėjau tik vieną tikslą — mirtį, prie kurios dideliais žingsniais artinausi. Gyventi atrodo nebėra tikslo. Nebedžiugindavo manęs net vaikučiai. Bet štai toje agonijoje atsiradai Tu, kaip tas gerasis angelas sargas, išblaškei mano perdaug juodą nuotaką ir pastojai kelią į bedugnę. Sakyk, gerbiamasis, ar ne Dievo ranka Tave atvedė man kritišku momentu?... Šiandien aš tai apsvarsčiau ir tariau: “Didis Dieve, nežinomi mums Tavo keliai!” Toliau ji rašo: “Tu ištraukei mane iš bedugnės, kurioje būtų prapulusi mano siela, nes aš pykau ant gerąjo Dievo. Dabar aš aiškiai pamąčiau, kad tik Dievas, angelo sargo vardu pasiųsdamas Tave, išgelbėjo mane iš baigiančios užgriūti prarajos. Dabar karštai tikiu Dievo buvimu ir Jo be galo dideliu gerumu. Aš dabar šimtais kartų tapau geresnė, nes su-

idėjos ir žmonės

MOTERIS, IŠ KURIOS KNYGŲ SUKA FILMUS

* * *

DR. JUOZAS PRUNSKIS

TARP žymesniųjų JAV beletristų galima priskaityti ir rašytoją Mariją O'Hara Alsop. Jau virš keturių milijonų egzempliorių jos knygų yra išparduota, ir jos populiarumas vis auga. Ji yra parašiusi: "Summer Days at Deercreek", "My Friend Flicka", "Thunderhead", "Green Grass of Wyoming" ir kt.

Ji yra gimusi 1885 m. Cape May Point, New Jersey valstybėje. Tėvas buvo dr. Reese F. Alsop, episkopų dvasiškis, kilęs iš kvakerių. Motina mirdama paliko ją tik šešerių metų našlaitę, toliau auklėjamą močiutės Mary O'Hara, kurios pavarde ji ir buvo pavadinta. Močiutė daug keliavo, todėl mokymas nebuvo reguliarus, bet labai platus. Jau kūdikiu būdama, pradėjo rašyti dienoraščius ir noveles. Buvo susidomėjusi muzika ir ruošėsi

pratau savo baisaus nusistatymo klaidingumą".

Šioje žemėje sielų išganymo misija yra pavesta kunigams. Vis dėlto, kaip iš šito aprašymo matyti, toje didžiojoje misijoje labai daug gali tal-kininkauti ir pasauliečiai, nuoširdūs krikščionybės apaštalai.

kompozitorės pašaukimui, mokydama-
si skambinti pianinu ir groti smuiku.

Savo gyvenimą ji yra aprašiusi knygoje "Roads to Rome", kur pasakoja, kad tėvas ją pratinęs prie religijos, tačiau ji jautė vidines kovas ir apsisprendė esanti netikinti. Kai ji tai pareiškė šeimai, visi buvo supurtyti. Tėvas pavadino ją dukteria palaidūne. Sulaukusi 19 metų, prieš tėvo valią susižiedavo su savo trečios eilės pusbroliu, taip pat netikinčiu, ir būdama 20 m. amžiaus, už jo ištekojo.

Nesutardama su tėvu, persikėlė į Kaliforniją. Deja, jos moterystė nebuvo patvari, po keletos metų pora, ir vyras ją paliko su dviem vaikais. Ji teturėjo tik mažų pajamų iš močiutės ūkio, todėl vienai buvo sunku auginti šeimą. Pradėjo rašyti veikalus filmams. Šis darbas jai sekėsi, tačiau laimės vis tiek nejautė. Neturint tikėjimo, jai atrodė, kad žmogiškos problemos yra neišrišamos. Ji jautėsi nepaprastai nuliūdusi ir manė, kad gyvenimą teks praleisti ilgoje ir sunkioje desperacijoje.

Paskaitos, atnešusios staigmeną

Tačiau kartą įvyko netikėtas dalykas. Apie tai ji taip rašo:

— Vieną dieną su savo drauge išėjau klausyti paskaitos. Mano gyvenimas tapo visiškai pakeistas. Paskaita, arba geriau sakant paskaitų ciklas, buvo apie mistinį religinių klasikų aiškinimą. Mano laimei, paskaitininkas buvo dvasinis genijus ir gilaus tikėjimo vyras. Tai buvo airis, tačiau jis atrodė kaip tamsiaodis indas su Savanarolos nosimi ir ugninėmis tamsiomis akimis. Jis tapo mano antruoju tėvu, mano dvasios vadu, nors nebuvo kunigas. Jo paskaitos man teikė tokią atmosferą, kurios aš troškau. Aš giliai atsikvėpiaiu.

Palaiapsniui jos viduje, drauge su paskaitininku svarstant ir ieškant, įvyko pagrindinis pasikeitimas, apie kurį ji taip rašo:

— Dabar aš žinau, kad šį pasikeitimą tenka vadinti atsivertimu, grįžimu. Tai gali vykti labai siaubingai, panašiai kaip laivo posūkis audroje arba arklio nugrėžimas, šokant pilnu šuoliu. Tas mano atsivertimas buvo stiprus ir galutinis. Aš lyg išsinerčiau iš to, kas buvau, ir pradėjau būti visai kuo kitu. Nors mano išorinis gyvenimas buvo toks pat, tačiau mistinis gyvenimas dabar tapo mano aistra.

Visų pirma ji ėmė studijuoti šventąsias rytų knygas. Keletą metų rymojo prie jų. Po to gilinosi į moderniuosius mintytojus. Paskui skendo vokiečių ir anglų mistikuose ir pagaliau pirmųjų šimtmečių krikščionybės tėvų ir šventųjų raštuose. Ji ne tik skaitė, bet ir mąstė, įsisiurbė į tas mintis. Tos idėjos tapo jos kelrodžiu. Jos paskaitininkas mirė. Jo asmenybę ji aprašė knygoje "The Son of Adam Wyngate".

Tuo metu ji antru kartu ištekėjo ir apsigyveno Wyominge. Gyveno ūkyje ir įtemptai pasišventė kūrybai. Čia ji parašė žymiausius savo veikalus, iš kurių buvo pagaminti filmai. Apie juos

buvo dėstoma mokyklose. Jie buvo išversti į keturiolika kalbų. Jų buvo išparduota milijonai. Su jų garsu sklido po pasaulį ir autorės vardas. Apie šį nepaprastą pasisėkimą ji taip rašo:

— Tos knygos buvo persunktos misticizmo mielumu, tuo elementu, kuris visose tikybose yra neatskiriamas nuo meilės, giliai vidinis, kurio ilgisi kiekviena tikrai dvasinga siela.

Tuo metu jau buvo paaugę vaikai, ir ji pradėjo jausti naujo klausimo svarbumą:

— Aš dabar supratau, kad mano atsiribojimas nuo išorinės religijos formos, nuo bet kokios bažnyčios, mano vaikams atima kažką, kas yra labai svarbu, kas bus jiems reikalinga tolimesniame gyvenimo kelyje. Tiesa, aš juos mokiau ir stengiausi juose įdiegti gilesnį gyvenimo prasmės pajautimą. Jie tikėjo ir meldėsi, jie žinojo, kad privalo būti geri, tačiau juk jie ne visada mane turės. Jie yra reikalingi kažko daugiau. Savo dukterį aš siunčiau į katalikų vienuolyną, kad ji tenai būtų tinkamai išauklėta. Ji sutiko su manimi, kad jai reikia įsijungti į bažnyčią, nes ne visada mane turėsianti savo motina. Jai palikau laisvę pasirinkti, ir kai ji pasirinko katalikybę, pilnai pritariau.

Religijos ilgesys

Ir ji pati, ilgėdamasi bažnytinio gyvenimo, skaitė Karl Adam veikalą "Katalikybės dvasia". Savo religinį ilgesį ji taip nusako:

— Žinau, kad aš norėjau ne siaurų pažiūrų bažnyčios, ne atsivėrusios, ne nuolat akcentuojančios uždaramą, o besistengiančios vis daugiau apimti. Norėjau visuotinės bažnyčios, persisunkusios neribota meilės sąvoka. Norėjau tos didžiosios krikščioniškojo tikėjimo ir mokymo srovės pirma negu

A. Gulbinsko nuotr.

Trys vaizdeliai iš "Skautoramos", kurią jau antri metai Čikagoje suruošė Skautams Remti Draugija.

ji skilo į dvi šakas: katalikų ir protestantų. Norėjau pirmųjų amžių Bažnyčios, siekiau sakramentų ir troškau, kad mano gyvenimas taptų sakramentinis, iškeltas iš liūdno, mirtingo ir monotoniško sukurio. Norėjau šventųjų bendravimo, nes kuris gi mokinys nenorėtų bendrauti su didžiaisiais, kurie tuo pačiu taku, kuriuo jis dabar eina, jau anksčiau nužygiavo? Norėjau, kad Viešpaties Motina turėtų tinkamą vietą garbinamųjų rate. Juk ir pasaulietiškoje istorijoje žmogaus didingumas rodo į jo motiną. Norėjau pasiekti visus tobuluosius žmones, visus stubklus, visas viltis ir džiaugsmus, kuriuos tik misticismas gali teikti. Misticismą aš supratau kaip buvimą, sąmoningą atgamtinės egzistencijos jautimą. Visa tai yra katalikybėje. Beliko priimti tik dogmas.

Tai nebuvo jai sunku. Tačiau vienas dalykas jos gyvenime nesiderino su katalikyste — tai išteikėjimas už antro vyro, pirmajam tebesant gyvam. Tai buvo problema, apie kurią ji ėmė tartis su katalikais draugais ir su katalikų kunigu. Ji suprato visą to reikalo sunkumą, tačiau krikščionybė ją labai traukė. Apie tai ji rašo:

— Aš seniai tikėjau, kad krikščionybė su savo atlaidumu, su ta broliška meile yra vienintelė klaidžiojančio pasaulio viltis. Kokį pasiteisinimą galėjau aš turėti, pasilikdama anapus to didžio, augančio organizmo — Katalikų Bažnyčios?

Dabar ji kreipėsi į bažnytinę teisumą, kad būtų paskelbta negaliojanti jos pirmoji santuoka su pusbroliu. Prasidėjo ilgas susirašinėjimas, dokumentų rinkimas. Tuo tarpu ji lankė katalikų bažnyčias, stengėsi daugiau pažinti šv. Mišias, vyko į uždaras kolektyvas, į tuos, kaip ji pati sako, "trumpus tylos ir maldos laikotarpius,

Čikagos lietuviškas jaunimas šiais metais "Jaunimo Centre suruošė Lietuvos Nepriklausomybės minėjimą. 1. T. J. Kubiliaus, S. J. invokacija. 2. Aldonos Augustinavičienės paskaita.

A. Gulbinsko nuotr.

kurie, esant keletai dienų atskirtam nuo pasaulio ir beveik nuolat girdint dvasinius pamokymus, atrodė kaip dangus".

Dabar ji ieškojo progos kalbėtis su kunigais ir aiškintis tikėjimo dalykus. Jai labai aiškus pasirodė vien pasauliško smagumo ieškančio gyvenimo tuštumas. Ji ilgėjosi ko nors gilesnio ir pagaliau pradėjo lankyti reguliarių tikybės kursą pas tėvus jėzuitus, šv. Ignaco Loyolos namuose Niujorke. Jos mokytojas buvo tėvas Quinan, S. J. Kartą į savaitę ji turėdavo tikybės pamokas, kurių ji labai laukdavo ir joms ruošdavosi. Teko dar palaukti keletą metų, kol bažnytinis teismas išaiškino jos pirmosios santuokos netikrumą. Dabar tereikėjo peržengti slenkstį.

Jai tapo labai mielas šv. Augustinas ir jo mokslas. Ji, kaip aidas, kartojė šio šventojo maldą: "Viešpatie, Tu sutvėrei mus sau, ir neramios yra mūsų širdys, kol jos neatsilsės Tavyje". Ji tapo katalike. Savo pasipasakojimą baigia šiais žodžiais:

— Kiekvienas Bažnyčios naujokas yra klausiamas: "Kas tave atvedė į Bažnyčią?" Į tai atsakyti man reikėjo ištiso straipsnio. Bet jeigu man reikėtų atsakyti vienu žodžiu, vienu vardu, aš pasakyčiau: šv. Augustinas.

■

Jei moteris tave myli, tai nepastebi tavo nusizengimų; o jei nemyli — nepastebi net tavo dorybių.

Balzac

POPIEŽIAUS ŽODIS DABARTINIO LAIKO TĖKMĖJE

INŽ. J. ARAS, Australija

Šeštųjų praėjusio Pasaulinio karo metų proga (1944. IX. 1) Pijus XII savo enciklikoje "Apie naują socialinę tvarką" pasakė: "Šis karas išbloškė iš senojo kelio visas žmonių veiklos sritis ir pasuko jas nauja vaga. Jam pasibaigus, iškilo karšta kova tarp įvairių srovių ir nuomonių dėl būsimųjų socialinės santvarkos formų" (cit. iš vysk. V. Brizgio Pp. Enc. 557 psl.).

Šie popiežiaus žodžiai tam tikra prasme išsipildė ir lietuviškoje katalikiškoje visuomenėje, esančioje visame pasaulyje, ir užvirė karšta nuomonių kova dėl būsimos valstybinės sąrangos. Šitų ginčų įkarštyje verta ir naudinga pažiūrėti, pagal kokias gaires tame reikale katalikai turėtų orientuotis.

1957 m. "L. L." no. 5 buvo paminėta, kad plačiai žinomas dvasiškosios atstovas patarė vienam profesoriui dėl savo idėjų pasiskaityti popiežių enciklikas. 1958 m. "L. L." no. 3 tas pats autorius rašė, kad pasenusių enciklikų negalima taikyti toli pažengusiems laikams. Todėl ši kartą verta išigilinti į dabartinio popiežiaus žodžius, pasakytus šio laiko tėkmėje, kurioje "kriščiونيškajai visuomeninei pažiūrai tenka sunkus, bet užtat garbingas uždavinys. Kitų doktrinų sekėjams jis privalo teoretiškai ir praktiškai įrodyti, kaip šioje taikiam žmonijos sugyvenimo išsivystymui ir taip svarbioje srityje tikro teisingumo reikalavimai gali būti puikiai suderinti su kriščiониškais dėsniais, kad iš to suderinimo plaukia išganymas ir gerovė visiems, kurie, at-

sisakydami prietarų ir aistrų, moka savo ausis atidaryti tiesai" (ten pat).

Pijus XII apie šio laiko tėkmę

"Taip pat daugiau negu privataus elgesio srityje, šiandien daug tokių, kurie norėtų išjungti moralės įstatymų galiojimą iš viešojo, ekonominio, socialinio gyvenimo, iš valstybės valdžios veiksmų valstybės viduje ir už jos, taikoje ir kare, tarsi tuose dalykuose Dievas neturėtų ką nors iš viso ar ką nors tikslaus pasakyti" (Pijaus XII kalba, 1952. III. 23, "T. S." no. 1, 1953).

"Mes norime paminėti keletą dalykų, kurie ypač mūsų laikais reikalauja iš pasišventusių ganytojų dėmesio, balso ir veiklos. Pirmiausia yra keletas išidėmetinų nusistatymų ir tendencijų, kurios bando apriboti vyskupų (o taip pat ir popiežiaus) galią, paliekant juos vien tik savųjų ganytojų. Jie išsprendžia vyskupų autoritetą, pareigas ir budrumą į tam tikras ribas, kurios uždaro juos grynai religiniuose reikaluose, tikėjimo tiesų skelbime, religinės praktikos tvarkyme, Bažnyčios sakramentų teikime ir religinių apeigų vykdyme. Jie nori atskirti Bažnyčią nuo visokios atsakomybės ir reikalų, kurie rūpinasi gyvenimu, kaip jis iš tikrųjų vedamas, arba, kaip jie sako, — nuo gyvenimo tikrovės. Trumpai šitokia galvosena kai kurių net įžymių pasauliečių katalikų oficialiais pareiškimais kartais parodoma, kai jie sako: "Mes mielai sutinkame matyti, klausyti ir kreiptis į vyskopus ir kunigus jų bažnyčiose, kiek liečia rei-

kalus, priklausančius jų autoritetui; bet dėl valdiškų ir viešųjų reikalų, kur šito gyvenimo reikalai tvarkomi ir sprendžiami, mes neturime reikalo į juos kreiptis arba jų klausyti, ką jie sako. Nes čia mes, pasauliečiai, esame tikri tvarkytojai, o ne dvasiškija, nesvarbu kokio rango ar kvalifikacijų" (Pop. Pijaus XII kalba Bažnyčios Hierarchijai, 1954. XI. 2, cit. iš "Social Survey" no. 5, 1955).

Popiežius nurodo Bažnyčios pulsą

"Todėl Mūsų Pirmataikai ir Mes patys karo audroje ir neramiuose pokariuose įvykiuose nesiliovėme primindami dėsni, kad Dievo norėtoji tvarka apima visą gyvenimą, neišskiriant ir viešojo gyvenimo visose jo apraiškose, įsitikinę, kad tame nėra žmogui jokios tikros jo laisvės suvaržymo nei kėsinosi į valstybės kompetenciją, o yra tik apsidraudimas prieš klaidas ir sauvalias, nuo kurių krikščioniškoji moralė, jeigu tik teisingai pritaikoma, gali apsaugoti" (Pijaus XII kalba, 1952. III. 23). Mes turime laikytis atviro ir stipraus nusistatymo prieš šias klaidas. Bažnyčios galia nėra apribota grynai religiniais reikalais, kaip jie sako, bet visi prigimtosios teisės reikalai, jų statymas, aiškinimas, pritaikymas, kiek liečia dorovę, yra jos galioje. Dievo pavedimu prigimtosios teisės išsaugojimui Bažnyčia turi galią nurodyti kelią, kuriuo žmogus turi artintis prie antprigimtinio tikslo. Ir šitame kelyje Bažnyčia yra žmogaus gairė ir saugotoja tuose reikaluose, kurie liečia aukščiausią jo tikslą. Apaštalai to laikėsi anais laikais, ir po to Bažnyčia nuo pirmųjų amžių taip elgėsi ir to laikosi šiandien, ne kaip kokia nors privati gairė ar patarėja, bet pagal Viešpaties pavedimo ir autoriteto dorybę" (P. Pijaus XII kalba, 1954. XI. 2).

Politiniai reikalai

"Daugelis rimtų problemų socialiniame lauke, ar jos vien socialinės ar socialpolitinės, priklauso moralinei tvarkai, liečia žmonių sąžinę ir išganyimą, todėl jos negali būti išimtos iš Bažnyčios autoriteto ir rūpinimosi ribų. Iš tikrųjų, čia yra problemų, esančių už socialinio lauko ribos, negriežtai "religinių", bet liečiančių pavienes ar visas tautas; politinių problemų, kurios priklauso moralinei tvarkai, liečia sąžinę ir gali, o dažnai taip ir daro, sutrukdyti žmogui paskutiniojo tikslo siekimą. Pavyzdžiui: laikinojo autoriteto tikslas ir ribos; ryšiai tarp individo ir draugijos, vadinamos totalistine valstybe, nežiūrint kokiais principais ji pagrįsta; pilnas valstybės ir viešojo gyvenimo supasaulietinimas; mokyklų supasaulietinimas; karas, jo dorovingumas, leistinumumas ar neleistinumumas ir ar sąžiningas asmuo jame gali dalyvauti; moralinis ryšys, jungiąs ir valdąs įvairias tautas. Praktiškam supratimui ir taip pat tiesai prieštarauja tas, kuris sako, kad šios ir kitos panašios problemos yra už moralinio lauko ir dėl to yra arba gali būti už Dievo įsteigtojo autoriteto įtakos, kuriam pavesta žiūrėti, tvarkyti ir vesti žmonių sąžines bei veiklą keliu į tikrą ir galutinį tikslą" (ten pat).

Kokios tikinčiųjų pareigos?

"Dėl to, kur atitinkamas vyskupas savo tikintiesiems, o popiežius visai Bažnyčiai tokius prigimtosios teisės reikalus aiškina, tikintieji negali numoti ranka, sakydami, kad autoriteto galia ne didesnė už argumentaciją. Nežiūrint, kad kai kurie Bažnyčios pareiškimai atrodytų nepagrįsti, vis tiek tikinčiųjų pareiga pasilieka jiems paklusti" (ten pat).

THE VIKINGS

Kitas norvegų gyvenimo filmas, vaizduojas baisiuosius IX-tojo šimtmečio vikingus, kurie savo netikėtais isiveržimais teriodavo Angliją ir kitas šalis. Kirk Douglas, gamindamas šį didingą ir išpūdingą filmą, išleido daug milijonų dolerių, kurie, atrodo, grįš su procentais. Pagrindiniai artistai: Tony Curtis, Janet Leigh, Ernest Borgnine ir pats Kirk Douglas. Apie gerą vaidybą jau kalba šie vardai.

Kai kurie kritikai šį filmą vadina "Norvegų opera", nes tikrai jame yra šiek tiek operiškos nuotaikos. Kirk Douglas, vikingų karaliaus sūnus, kovoja su seniai į Norvegiją atvežtu vergu (Tony Curtis), kurs iš tikrųjų yra jo brolis, nors gimęs ne iš tos pačios motinos, bet iš Umbrijos karalienės, kurią tėvas buvo užpuolęs vikingų isiveržime į Šiaurės Umbriją. Kad jis buvo vikingų karaliaus ir Umbrijos karalienės sūnus, niekas nežinojo. Kirk Douglas ir Tony Curtis buvo amžini priešai, nes ir vienas ir kitas norėjo sau už žmoną pasiimti gražią vikingų pasigrobtą Valijos princesę (Janet Leigh). Pagaliau po ilgų kovų laimi Curtis, nužydydamas savo rivalą.

Paslaptingi Norvegijos fiordai, įdomūs vikingų papročiai ir kovos metodai teikia filmui įdomumo ir grožio, bet dažnoki žiaurumai verčia jį apriboti tik suaugusiems.

NO TIME FOR SERGEANTS

Tikrai graži ir visiems siūlytina komedija iš kariuomenės gyvenimo. Būtų tuščias dalykas atpasakoti turinį — jis yra paprastas ir nesudėtingas, kaip ir kiekvienos komedijos; filmo įdomumas ir sąmojus dažniausiai yra tik antraeilėse smulkmenose. Amerikiečiai dažnai mėgsta filmuose pajuokti kareivių gyvenimą, gal nevisuomet vykusiai, bet šį kartą tik-

rai yra iš ko pasijuokti. Vaidyba puiki, nors artistų pavardės mažai kam yra žinomos.

WINDJAMMER

Šalia trijų naujausių filmų gaminimo būdų (Cinemascope, Todd-AO ir Cinerama) turime jau ir ketvirtąjį — Cinemiracle. Paprastas žiūrovas jo, turbūt, neatskirty nuo Cinerama: filmuojama trimis aparatais, tokio pat didumo ekranas, kuriame didingas ir natūralumui labai artimas vaizdas yra lyg sulipdytas iš trijų dalių, kartais gana ryškiai pastebimu, natūralus stereofoniškas balsas. Tačiau Cinemiracle nuo Cinerama tuo skiriasi, kad trimis aparatais filmuotas vaizdas įvairių veidrodžių pagalba yra sukombinuojamas į vieną ir kino salėje rodomas tik vienu specialiu aparatu. Salės įrengimas yra daug paprastesnis ir pigesnis, todėl šios rūšies filmai galės būti rodomi ir mažesniuose miesteliuose.

Pirmasis šiuo būdu pagamintas filmas "Windjammer" gal yra šiek tiek nuobodesnis už visus iki šiol matytus Cinerama filmus, bet vis dėlto jis yra gražus ir vertas pamatyti. Rodomas jaunujų Norvegijos jūrininkų — kadetų apmokymas seno tipo buriniame laive "Windjammer". Šio mokymo tikslas nėra vien paruošti gerus jūrininkus. Daugelis tėvų ten leidžia savo vaikus tik dėl to, kad jie užgrūdintų savo fizines jėgas ir išauklėtų charakterį, plaukdami ošiančiais vandenynais, vienas kitam padėdami ir kovodami su žiauriomis gamtos jėgomis. Žinoma, gyvenimas laive nėra per daug įvairus, žiūrovui jis tuoj nusibostų, bet yra labai įdomu ir įvairu, kai laivas sustoja uostuose ir šie jaunuoliai dalyvauja įvairiose vietinių gyventojų šventėse bei pasilinksminimuose. Pro žiūrovo akis didžiuliame ekrane prabėga Madeira, Trinidad, Curacao ir kitų gražių pasaulio vietovių gamta bei tipingas žmonių gyvenimas.